

हिमसंस्कृतवार्ता

दैनिकम् ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

■ पृष्ठ-12 ■ वर्ष-5 ■ अङ्क-324

1

सितम्बर 13, 2026

Website- www.himsanskritam.com

Email- himsanskrit@gmail.com

2 प्रधानमन्त्रिणा मोदिना
आसियान-भारत सम्बन्धानां
सुदृढीकरणे तथा क्षेत्रीय सहयोगे
मलेशिया-देशस्य निरन्तर-
समर्थनस्य भूरिशः प्रशंसा कृता

4 रक्तदाने हरियाणा-राज्यं
निरन्तरं तृतीये वर्षे
देशे प्रथमस्थाने

8 पारलिपुत्रे कृत्रिमप्रज्ञया होरापूर्वं
ज्ञास्यते मार्गसङ्कलता-सङ्कटम्;
यातायात-सुप्रबन्धनाय 'सुगम-
पारलिपुत्र-प्रकल्पस्य' प्रारूपं प्रस्तुतम्

ब्रिक्स-शिखर सम्मेलनस्य प्रथम-दिवसे सर्वसम्मत्या 'नवदेहली-घोषणापत्रम्' अङ्गीकृतम्

हिमसंस्कृतवार्ता। नवदेहल्याः ऐतिहासिक-भारत-मण्डपे आयोज्यमानस्य अष्टादश-ब्रिक्स शिखरसम्मेलनस्य प्रथम-दिवसे एव सदस्य-देशैः सर्वसम्मत्या 'नवदेहली-घोषणापत्रम्' अङ्गीकृतम्। सत्रस्यास्य समापने प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी अस्य घोषणापत्रस्य स्वीकाराय प्रस्तावम् उपस्थापितवान्, यं सर्वे नेतारः एकस्वरेण सर्वसम्मत्या च अङ्गीकृतवन्तः। स्वकीये समापन-उद्बोधने प्रधानमन्त्रिणा मोदिना संसूचितं यत् अङ्गीकृतं नवदेहली-घोषणापत्रं ब्रिक्स-सदस्य-देशानां संधि-सङ्कल्पानां कृते एकां स्पष्टां कूटनीतिकदिशम् अङ्कयति। तेन विशेषतः प्रतिपादितं यत् एतेषां सर्वसम्मत्-सङ्कल्पानां प्रत्यक्ष-मूर्त-परिणामेषु परिवर्तनम् इदानीं सर्वेषां सदस्य-राष्ट्रानाम् उत्तरदायित्वं वर्तते। प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना सबले प्रोक्तं यत् अद्यतनेन विचार-विनिमयेन एतत् स्पष्टं भवति यत् परिवर्तनशीलस्य विश्वस्य मार्गदर्शनं पुरातनैः अप्रासंगिकैश्च संस्थानैः विधातुं न शक्यते। तेन प्रतिनिधित्वे, संवेदनशीलतायां, नियम-निर्माण-प्रक्रियासु च आधारभूत-परिष्काराणां महती आवश्यकता प्रतिपादिता। प्रधानमन्त्रिणा संसूचितं यत् ब्रिक्स-नेतृभिः भावि-प्रौद्योगिकीनां विकासं तथा तासां नियमन-विधानेषु 'ग्लोबल-साउथ' देशानां समाना सहभागिता भवेत् इत्यस्यां नीतौ विशेषः बलः दत्तः। तेन प्रतिपादितं यत् निर्णयानां तेषां निष्पत्तीनाञ्च मध्ये विद्यमानम् अन्तरालं केवलं सामूहिक कार्यप्रणालीभ्यां समापयितुं शक्यते। भाषणस्य अन्ते प्रधानमन्त्रिणा ब्रिक्स-अध्यक्ष-रूपेण सर्वेषां राष्ट्राध्यक्षाणां रचनात्मक-योगदानाय, निष्ठापूर्ण-सहयोगाय च

हृदयेन कृतज्ञता प्रकटीकृता। ब्रिक्स-मञ्चस्य स्थापनायाः विंशति-वर्षपूर्तिम् स्मरणीयां विधातुं द्वे स्मारक-डाक-चिटिके आधिकारिक रूपेण विमोचिते।

ब्रिक्स-मञ्चस्य स्थापनायाः विंशति-वर्षपूर्तिम् स्मरणीयां विधातुम् अस्मिन् मञ्चे सदस्य देशानां नेतृभिः द्वे स्मारक-डाक-चिटिके आधिकारिक रूपेण विमोचिते।

नवदेहल्याः भारत-मण्डपे आयोज्यमानस्य अस्य शिखर सम्मेलनस्य 'समावेशी वैश्विक शासनं बहुपक्षवादस्य दृढीकरणञ्च' इति विषयक-सत्रे स्वकीये उद्घाटन-उद्बोधने प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी 'ब्रिक्स-निरन्तरता-क्रियान्वयन प्रणाल्याः एकं क्रान्तियुतं प्रस्तावम् उपस्थापितवान्। मोदिना संसूचितं यत् प्रतिवर्षम् अध्यक्षतायाः परिवर्तने सत्यपि सङ्घस्य संस्थागत-गतिशीलता यथा-पूर्वं तिष्ठेत्, तदर्थं द्रोइका-प्रणाल्याः माध्यमेन सर्वेषां सङ्कल्पानां निष्पत्तीनाञ्च निरन्तरं पुनरीक्षणं विधास्यते। प्रधानमन्त्रिणा मोदिना बलपूर्वकं प्रोक्तं यत् ब्रिक्स-देशैः आगामी-विंशति-वर्षाणां कृते एका नूतना, सुदृढा, महत्वाकांक्षी च कार्यसूची रचयितव्या, यस्याः आरम्भः सङ्घस्य स्वकीयात् कार्य-प्रणाली-परिवर्तनात् एव भवितुमर्हति। प्रधानमन्त्री कठिनसमये साहाय्यं सुकरं कर्तुं सम्बद्धदेशानां समुद्रीयप्राधिकारिणः कूटनीतिक-लक्ष्यं च योजयितुं सीफेयरर्स-आपत्कालीन-समर्थनजालस्य स्थापनायाः प्रस्तावम् अपि अकरोत्। श्रीमोदी अवदत् यत् वैश्विकव्यापारे नाविकानां महतीं योगदानं भवति, तथापि कष्टकाले ते प्रायः स्वसमर्थनस्य अभावम् अनुभवन्ति।

पञ्चाङ्गम्

वि.सं. २०८३,

कलियुगाब्धः ५१२७ वर्षा-ऋतुः

सूर्यः दक्षिणायनम् भाद्रपदशुक्लद्वितीया
भाद्रपद 28 प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

अद्यतनीयं सुभाषितम्

दूरस्थं जलमध्यस्थं धावन्तं धनगर्वितम्।
क्रोधवन्तं मदोन्मत्तं नमस्कारोऽपि वर्जयेत्॥

अर्थात्- दूरस्थित, जल के बीच, दौड़ते हुए, धनोन्मत्त, क्रोधयुक्त और मदोन्मत्त व्यक्ति को प्रणाम नहीं करना चाहिए।

हिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य एकवर्षस्य सदस्यता १०० ₹
One year subscription to the daily
Sanskrit newspaper is Only 100 Rupees

To subscribe, text us a message
saying hello on the number below.

7876636263

कार्यालय, हिमसंस्कृतम्, प्रकाशनम्

जसवंत कोटला तहसीलपरिसरस्य समुखे कस्बा कोटला जिला कांगड़ा हि.प्र.
प्रज्ज्यावाहसङ्केतः-१७७१११ कार्यालयः सम्पर्कः- शिवानी शर्मा 7876636263

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धीनां कृते, राजनैतिक-
सांस्कृतिकविचाराणाञ्च कृते सम्बद्धा पत्रकारा लेखकाश्च उत्तरदायिना भविष्यन्ति
संपादकगणाः- डॉ. अमनदीपशर्मा, डॉ. मनोज गील, डॉ. अमित शर्मा, डॉ. नरेन्द्रराणा,
प्रचारगणाः- जगदीश झाभी, शिवा शर्मा, बन्सदेसराज, डॉ. पद्मनाभ, डॉ. अभिषेकशर्मा

ब्रिक्स-देशानां मध्ये ऐक्यं
सर्वसम्मत्तं च वैश्विक मञ्चे
दृढ-परिणामेषु परिवर्तयितुं
समयः आगतः - प्रधानमन्त्री

प्रधानमन्त्री अवदत् यत्, ब्रिक्स-देशानां मध्ये ऐक्यं सर्वसम्मत्तं च वैश्विक मञ्चे दृढ-परिणामेषु परिवर्तयितुं समयः आगतः। ब्रिक्स-सदस्यराष्ट्राणि परस्परं सम्मानं कुर्वन्ति सर्वसम्मत्या अग्रे गच्छन्ति इति सः अवधानं दत्तवान्। सः अवदत् यत् समूहः कस्यापि विरुद्धं कार्यं न करोति, अपितु सर्वान् सङ्गृह्य एव अग्रे गच्छन् अस्ति। अस्मिन् वर्षे 'ब्रिक्स-शिखरसम्मेलनम्' ऐतिहासिकं सोपानम् इति प्रधानमन्त्रिणा वर्णितम्, अस्मिन् वर्षे समूहः स्वस्य विंशतितमं वार्षिकोत्सवम् आचरति इति सः सूचितवान्। सः अवदत् यत्, ब्रिक्स-सङ्घः स्वस्य परिपक्वतावधौ अस्ति तथा विगतदशकद्वये वैश्विकस्तरे स्वस्य विशिष्टं परिचयम् अस्थापयत्। श्रीमोदी अवदत् यत् भारतस्य ब्रिक्स इत्यस्य अध्यक्षता जनकेन्द्रितं, मानवता-प्रथमम् इति समीकरणे आधारितम् अस्ति। तेनोदीरितं यत् स्थितिस्थापकता, नवान्वेषणम्, सहकारः, सुस्थिरता च अध्यक्षत्वेन भारतस्य प्रमुखप्राथमिकताः सन्ति। एताषां प्राथमिकतानां मार्गदर्शनेन, भारतं ब्रिक्स-सहकारं सामान्यजनैः सह प्रत्यक्षतया योजयितुं विशिष्टावधानं प्रददाति। अनया दृष्ट्या सार्द्धं त्रि शततोष्यधिकाः सभाः आयोजिताः, तथा देशस्य प्रायः त्रिंशन्नगरेषु प्रतिनिधिमण्डलानां स्वागतस्य सौभाग्यम् भारताय प्राप्तम् इति प्रधानमन्त्री अवोचत्। संयुक्तराष्ट्रसङ्घस्य सुरक्षापरिषदि (यू. एन. एस्. सी.) इत्यस्मिन् परिष्कारविषये प्रधानमन्त्रिणा अवधानं दत्तं यत् यू. एन. एस्. सी. इत्यस्य परिष्कारे इतोऽपि विलम्बं कर्तुं न शक्यते तथा अस्मिन् विषये वार्तालापः निश्चित कालपरिधिं, स्पष्ट परिणामैः च सम्बद्धं भवेदिति।

प्रधानमन्त्रिणा मोदिना मलेशिया-वियतनाम- इथियोपिया-प्रधानमन्त्रिभिः तथा अबू धाबी-युवराजेन सह द्विपक्षीय वार्ता: सञ्चालिता:

नवदेहल्याम् अष्टादश-ब्रिक्स-शिखर सम्मेलने प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी इथियोपिया, मलेशिया, वियतनाम इत्येतेषां देशानाम् प्रधानमन्त्रिभिः अथ अबू धाबिनः युवराजेन सह द्विपक्षीय-गोष्ठीनां शृङ्खलाम् प्रारब्धवान्। कूटनीतिक-वार्तानाम् अस्याम् आवृतौ प्रधानमन्त्रिणा सर्वप्रथमम् इथियोपिया-देशस्य प्रधानमन्त्रिणा डा. आबी-अहमद अलीसन्निधेन सह उच्च-स्तरीय-सम्भाषणं विहितम्। विदेश मन्त्रालयेन विज्ञप्तौ संसूचितं यत् उभौ नेतारौ द्वयोः देशयोः 'विशेष रणनीतिक-संधि नूतनाम् औन्नतिं नेतुम् सङ्कल्पे गृहीतवन्तौ। गोष्ठ्यां मुख्यतया आर्थिक-सहयोगस्य, रक्षा-सुरक्षा-सम्बन्धानाम् तथा क्षमता-संवर्धनस्य क्षेत्रेषु प्रगतेः समीक्षणं कृतम्। एषा महती सम्पूतिः गतवर्षस्य दिसम्बरमासे असिस-अबाबा-नगरे प्रधानमन्त्रिणः मोदिनः ऐतिहासिक प्रवासस्य परिणाम-रूपेण संजाता। भारतस्य अध्यक्षतायां नवदेहल्यां समायोज्यमाणस्य अष्टादश-ब्रिक्स-शिखर सम्मेलनस्य अवसर-अन्तराले प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी मलेशिया-देशस्य प्रधानमन्त्रिणा अनवर-इब्राहिम-इत्यमुना सह उच्च-स्तरीय-द्विपक्षीय-वार्ता सञ्चालितवान्। अस्यां गोष्ठ्यां द्वयोः देशयोः नेतारौ व्यापार-निवेश-रक्षा-सुरक्षा तथा जनात्-जन-सम्पर्कः इत्येतेषु बहुविध-क्षेत्रेषु द्विपक्षीय-सहयोगस्य प्रगतेः समीक्षणम् अकुरुताम्। उभौ नेतारौ अस्मिन् वर्षे प्रधानमन्त्रिणः मोदिनः मलेशिया प्रवासस्य सङ्कल्पानां निष्पत्तेः अपि सूचनां गृहीतवन्तौ।

षड्-वर्षीय-स्थगनं समापयता चीन-देशेन अस्य मासस्य एकविंशति-दिनाङ्कान् ग्वाङ्झोउ-नवदेहली- मध्ये नियमित-यात्री-विमान सेवा: पुनः प्रारम्भ्यन्ते

चाईना-सदन्-एयरलाईन्स् इत्यनेन उक्तं यत् ते अस्मिन् मासे एकविंशति दिनाङ्कात् ग्वाङ्झोउ-नवदेहली-नगरयोः मध्ये नियमित यात्री विमानयानानि पुनः आरम्भ्य षट्षर्षाणां स्थगनं समाप्यते। विंशत्यधिक द्विसहस्रतमे वर्षे कोविड-19 महामार्याः आरम्भात् अनन्तरं भारत-चीनदेशयोः मध्ये विमानसेवा: स्थगिता: आसन्। चीनदेशस्य राष्ट्रपतिः शी चिनफिङ्ग इत्येषः ब्रिक्स-शिखरसम्मेलने भागं ग्रहणाय भारतम् आगत्य प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना सह वार्तालापं कुर्वन् अस्ति।

प्रधानमन्त्रिणा मोदिना आसियान-भारत सम्बन्धानां सुदृढीकरणे तथा क्षेत्रीय सहयोगे मलेशिया-देशस्य निरन्तर-समर्थनस्य भूरिशः प्रशंसा कृता

प्रधानमन्त्रिणा मोदिना आसियान-भारत सम्बन्धानां सुदृढीकरणे तथा क्षेत्रीय सहयोगे मलेशिया-देशस्य निरन्तर-समर्थनस्य भूरिशः प्रशंसा कृता। अत्रावधेयं यत् प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी वियतनाम देशस्य प्रधानमन्त्रिणा ले-मिन्ह हुङ्ग-इत्यनेन सह उच्च-स्तरीय-द्विपक्षीय वार्ता कृतवान्। अस्यां गोष्ठ्यां ब्रिक्स-सम्मेलने वियतनामस्य 'सहभागी-देशत्वेन सहभागिता सविशेषं स्वागतीकृता। विदेशमन्त्रालयेन संसूचितं यत् अस्मिन् वर्षे वियतनाम-राष्ट्रपतेः तो-लम-वर्यस्य भारत-प्रवास-वेलायाम् उच्च-स्तरे समुन्नीतायाः 'संवर्धित-व्यापक-रणनीतिक-सन्धेः प्रगतेः समीक्षणम् अस्मिन् उपवेशने विहितम्। अनेन सहैव प्रधानमन्त्रिणा अबू धाबिनः युवराजेन शेख-खालिद-बिन-मोहम्मद-बिन-जायद अल्-नहयान इत्यनेन सह द्विपक्षीय सम्बन्धाः समीक्षिताः। उभौ पक्षौ राजनीतिक-सांस्कृतिक-वाणिज्यिक ऊर्जा-क्षेत्रेषु तथा जनात्-जन-सम्पर्क आधारितस्य भारत-यू.ए.ई.-व्यापक-रणनीतिक-सहयोगस्य पुनरुच्चारणं चक्रतुः। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी चीन-देशस्य राष्ट्रपतिना शी-चिनफिङ्ग इत्यमुना सहापि द्विपक्षीय वार्ता विधास्यति।

विदेशमन्त्रिणा जयशङ्करेण क्यूबादेशस्य विदेशमन्त्रिणा सह मेलनं कृतम्

विदेशमन्त्री सुब्रह्मण्यं जयशङ्करः ब्रिक्स-शिखरसम्मेलनात् पृथक् क्यूबादेशस्य विदेशमन्त्रिणा ब्रूनो रोद्रीगेस् पारिल्ला महोदयेन सह अमिलत्। सामाजिकमाध्यमस्य सन्देशे विदेशमन्त्रिणा उक्तं यत् द्वयोः नेनोः मध्ये 'दक्षिण-दक्षिण-सहयोग' विषये सार्थका चर्चा अभवत्। दक्षिण-दक्षिण-सहयोगः तादृशी सहभागिता अस्ति, यत्र विकासशीलाः देशाः परस्परं विकासाय साहाय्यं कर्तुं ज्ञानं, कौशलं, संसाधनानि च परस्परं विभजन्ति।

मणिपुरे भारत-म्यान्मार- सीमासमीपे असम-रायफल्स- दलेन विपुलप्रमाणात् शस्त्राणि प्राप्तानि

असम-रायफल्स-दलस्य एकेन समूहेन मणिपुरस्य चन्देल-मण्डले भारत-म्यान्मार-सीमासमीपे सञ्चालिते अभियाने विपुलप्रमाणात् शस्त्रास्त्राणि हस्तगतानि कृतानि। एतेषु त्रीणि पोम्पी-शस्त्राणि, षट् 'सिंगल बैरल' रायफल-शस्त्राणि, तिस्रः कार्बाइन-भुशुण्डिका, द्वे लाथोड-भुशुण्डिके, द्वौ ग्रेनेड-स्फोटकौ, द्वे आईईडी-यन्त्रे तथा च अन्यानि गोलकानि-बारूदसामग्र्यः संलग्नाः सन्ति। अस्मिन्नेव समये, नागरिक-क्रियाकलाप-कार्यक्रमाणाम् अन्तर्गतम् असम-रायफल्स-दलेन मणिपुरस्य काकचिंग-मण्डलस्य इर्रंगबाम-स्थायिने 'सेन्जेनपोकपी यूनाइटेड वेल्फेयर क्लब' इत्यस्मै लक्षद्वयरूप्यकाणां (₹२,००,०००) द्वाविंशतिः (२२) सूचीकर्म-यन्त्राणि (सिलाई-यन्त्राणि) प्रदाय आजीविका-साहाय्यं प्रदत्तम्। अस्याः उपक्रमस्य उद्देश्यं स्थानीय-समुदायस्य कृते आय-संवर्धनस्य, आत्मनिर्भरतायाः, आर्थिक-सशक्तीकरणस्य च कौशलेन रूपेण सूचीकर्म प्रवर्धयितुम् अस्ति।

कृषिमन्त्रिणा शिवराजसिंहचौहानेन 'लखपतिदीदी' स्वयं-सहायता- समूहानां महिलाभिः च सह आभासि-माध्यमेन संवादः कृतः

कृषि-तथा-कृषक-कल्याण-मन्त्री शिवराजसिंहचौहानः समग्रे देशे 'लखपतिदीदी' स्वयं-सहायता-समूहानां महिलाभिः, प्रधानमन्त्री-आवास-योजना-(ग्रामीण)-लाभार्थिभिः च सह आभासि-माध्यमेन (वर्चुअल-माध्यमेन) संवादम् अकरोत्। श्रीचौहानेन सामाजिकमाध्यमस्य सन्देशे प्रतिपादितं यत् एताभिः महिलाभिः लखपतीभूत्वा सशक्तिकरणस्य आदर्शः स्थापितः। सः तासां परिश्रमम् आत्मविश्वासं च दृष्ट्वा प्रसन्नतां प्राकटयत्। श्रीचौहानः अवदत् यत् शासनम् एताः महिलाः 'कोट्यधीशदीदी' (करोड़पतिदीदी) विधातुम् किमपि न्यूनं न करिष्यति।

निर्मलासीतारामन -महोदयया भारत- एआईआईबी-सहभागितां सुदृढीकर्तुं चर्चा कृता

केन्द्रीयवित्तमन्त्री निर्मला सीतारामन भारतस्य तथा च एशियन-इन्फ्रास्ट्रक्चर-इन्वेस्टमेंट-बैंक (एआईआईबी)-संस्थायाः सहभागितां सुदृढां गाढां च कर्तुम् अवसरेषु चर्चा कृतवती। वित्तमन्त्रिणी नवदेहल्याम् एशियन-इन्फ्रास्ट्रक्चर-इन्वेस्टमेंट-बैंक-संस्थायाः अध्यक्षेण जू चियायी-महोदयेन सह अमिलत्। वित्तमन्त्रालयेन सामाजिकमाध्यमस्य सन्देशे सूचितं यत् भारतस्य अवसंरचनायाः, परिवहन-सम्पर्क-प्राथमिकतानां च समर्थनाय, स्थानीय-मुद्रा-वित्तपोषणस्य प्रवर्धनाय, निजीक्षेत्रस्य सहभागितां विस्तारयितुं, वैश्विकस्तरे एआईआईबी-संस्थायाः उपस्थितौ सुदृढतां आनेतुं च विमर्शः सम्पन्नः।

कनिष्ठ-एशिया-चषक-महिला-हॉकी-स्पर्धायां भारतं निर्णायक-चक्रे (फाइनल) प्रविष्टम्, दक्षिणकोरिया-देशः ५-१ इत्यनेन पराजितः

महिलानां कनिष्ठ-एशिया-चषक-हॉकी-स्पर्धायां भारतेन निर्णायक-चक्रे स्वस्थानं सुरक्षितं कृतम्। चीनदेशस्य मोकी-नगरे आयोजिते प्रथमे उपांत्य-चक्रे (सेमीफाइनल) भारतेन दक्षिणकोरिया-देशः ५-१ गोल-अन्तरैः पराजितः। भारतस्य पक्षतः सुप्रिया-क्रीडिकया 'हैट्रिक' सम्पादिता, यदा तु मधु-सुखवीरकौर-महोदयाभ्यां प्रत्येकम् एकैकं गोल-कन्दुकं प्रक्षिप्तम्। निर्णायक-स्पर्धायां भारतस्य द्वन्द्वः आयोजक-चीनदेशेन सह भविष्यति। इतः पूर्वं पुरुषाणां कनिष्ठ-एशिया-चषक-हॉकी-स्पर्धायां भारतेन परह्यः प्रथमे उपांत्य-चक्रे मलेशिया-देशं ३-१ इत्यनेन पराजित्य निर्णायक-चक्रे स्थानं प्राप्तम् आसीत्। तत्र दलनायकः अनमोल एक्का द्वौ, सुखविन्दरः च एकं गोलं कृतवान्। निर्णायक-चक्रे भारतस्य प्रतिद्वन्द्वी दक्षिणकोरिया-देशः भविष्यति। दक्षिणकोरिया-दलेन ह्यः सायङ्काले पाकिस्थानं ४-१ इत्यनेन पराजित्य अन्तिम-चक्रे प्रवेशः प्राप्तः।

भारतेन विश्वस्य दीर्घतमायाः 'स्टील-स्लैग'-मार्गस्य निर्माणं कृत्वा 'गिनीज-विश्व-कीर्तिमानम्' स्थापितम्

भारतेन छत्तीसगढ-राज्यस्य रायगढ-नगरे विश्वस्य दीर्घतमायाः 'स्टील-स्लैग'-मार्गस्य निर्माणं विधाय 'गिनीज-विश्व-कीर्तिमानम्' (गिनीज वर्ल्ड रिकॉर्ड) रचितम्। १.८५ (एक-दशमलव-अष्टाशीति) किलोमीटर्मितः दीर्घः अयम् मार्गः स्वदेशी-प्रविधेः विशालस्तरे प्रयोगं प्रदर्शयति। अस्यां प्रविधौ इस्पात-उत्पादनात् निष्कासितस्य 'स्टील-स्लैग' इत्यस्य अपशिष्टस्य उपयोगः मार्गनिर्माण-सामग्र्यां परिवर्तयित्वा क्रियते। विज्ञान-प्रौद्योगिकी-मन्त्री डॉ. जितेन्द्रसिंहः नवदेहल्यां 'गिनीज-विश्व-कीर्तिमान'-प्रदान-समारोहे अवदत् यत् 'स्टील-स्लैग'-मार्ग-प्रविधिना मार्गनिर्माणस्य व्ययः प्रायः ४० प्रतिशतं यावत् न्यूनः भवति, पारम्परिक-मार्गाणां तुलनायां च एतेषां दृढता चतुर्गुणिता अधिका वर्तते। सः अकथयत् यत् इयं प्रविधिः सीएसआईआर-केन्द्रीय-सडक-अनुसन्धान-संस्थानम् (CRRI), नवदेहली इत्यनेन निजीक्षेत्रस्य सहभागितया सह विकसिता क्रियमाणा अस्ति। डॉ. सिंहः उक्तवान् यत् शासनस्य अयम् उपक्रमः 'अपशिष्टात् सम्पत्ति-सृजनम्' (कचरे से संपदा) तथा च पुनर्चक्रणं प्रवर्धयितुं प्राथमिकतानाम् अनुरूपः अस्ति। सः न्यवेदयत् यत् अनुकूलेषु परिस्थितिषु अनया प्रविधिना मार्गाणां संरक्षण-अन्तरालः अपि अतीव वर्धयितुं शक्यते, प्रायः पञ्चदशवर्षेभ्यः (१५) अनन्तरम् एव अस्य पुनरीक्षणस्य आवश्यकता भवितुम् अर्हति। डॉ. सिंहः प्रतिपादितवान् यत् अस्याः स्वदेशी-प्रविधेः विस्तारः एकस्याः परियोजनायाः अनेकासु परियोजनासु, एकस्मात् राज्यात् बहुषु राज्येषु च कर्तव्यः। सः अवदत् यत् अस्य उपयोगः सडक-परिवहन-तथा-राजमार्ग-मन्त्रालयात् अतिरिच्य रेलविभागे, अन्येषु सर्वकारीय-विभागेषु, राज्यशासनेषु, निजी-निर्माण-क्षेत्रेषु च अपि करणीयः।

रक्तदाने हरियाणा-राज्यं निरन्तरं तृतीये वर्षे देशे प्रथमस्थाने

देशे रक्तदानस्य क्षेत्रे हरियाणा-राज्यं निरन्तरं तृतीयं वर्षं यावत् प्रथमस्थाने स्थितम् अस्ति। २०२५-२६ वर्षे राज्ये पञ्चलक्ष-नवकाशीतिसहस्र (५,८९,०००) यूनिट-परिमितं रक्तं सङ्गृहीतं तथा च अष्टसहस्र-एकशत-एकोनाशीतिः (८,१८९) रक्तदानशिविराणि आयोजितानि। हरियाणा-स्वास्थ्य-तथा-परिवारकल्याण-विभागस्य अतिरिक्त-मुख्यसचिवया डॉ. सुमितामिश्रया सूचितं यत् 'ई-रक्तकोष'-जालपुटे (पोर्टले) अङ्कितानां प्रमाणीकृत-तथ्यानाम् अनुसारं प्रतिदशलक्ष-जनसङ्ख्यायां रक्तदानस्य विषये हरियाणा-राज्यं सर्वेषु राज्येषु प्रथमस्थाने वर्तते। केन्द्रसर्वकारः अक्टोबर्-मासस्य प्रथमे दिनाङ्के नवदेहल्याः 'लेडी हार्डिंग मेडिकल कॉलेज' इत्यत्र आयोज्यमाने राष्ट्रिय-स्वैच्छिक-रक्तदान-दिवस-समारोहे हरियाणा-राज्यं सम्मानेयति। तथा उक्तं यत् इयं सिद्धिः राज्ये सुदृढ-रक्ताधान-व्यवस्थायाः, अङ्गीय-प्रविधेः (डिजिटल-प्रविधेः) श्रेष्ठ-उपयोगस्य, चिकित्सकीय-सुरक्षायाः, रुग्णैः च निःशुल्क-जीवनरक्षक-साहाय्य-प्रदानस्य वर्धमानां क्षमतां प्रदर्शयति। अस्मिन् जनसामान्यस्य विशालस्तरे सहभागिता अपि महत्त्वपूर्णा वर्तते।

बिहार-विधानसभा-सचिवालयः ६९तमे राष्ट्रमण्डल-संसदीय-सम्मेलने भागं ग्रहीष्यन्ति बिहार-विधानसभाध्यक्षाः डॉ. प्रेमकुमारमहाभागाः

हिमसंस्कृतवार्ता:- राघवनाथ झा, पाटलिपुत्रम्। बिहार-विधानसभायाः माननीयाः अध्यक्षः डॉ. प्रेमकुमारवर्याः आगामि-सितम्बरमासस्य १३ दिनाङ्कतः १८ दिनाङ्कं यावत् दक्षिण-अफ्रीकादेशस्य केपटाउननगरे आयोज्यमाने ६९तमे राष्ट्रमण्डल-संसदीय-सम्मेलने प्रतिभागितां

सारागढी-दिवसे फिरोजपुरे हुतात्मभ्यः श्रद्धांजलिः

सारागढी-दिवसे पञ्जाबस्य फिरोजपुरे सारागढी-स्मारके हुतात्मभ्यः (बलिदानभ्यः) श्रद्धांजलिः समर्पिता। अमृतसरस्य सारागढी-गुरुद्वारा-स्थाने एकविंशतिः (२१) ब्रिटिश-भारतीय-सिख-सैनिकानां स्मृतौ 'अखण्ड-पाठ-साहिब' इत्यस्य भोग-विधिः सम्पादिता। एतैः सैनिकैः १२ सितम्बर १८९७ दिनाङ्के वज्जीरिस्तानस्य सारागढी-दुर्गस्य रक्षणार्थं दशसहस्र-परिमितैः अफगान-जनजातिभिः सह युध्यमानैः स्वस्य सर्वोच्चं बलिदानं दत्तम् आसीत्। फिरोजपुरे आयोजिते एकस्मिन् कार्यक्रमे हुतात्मनां परिवारेण, सेनायाः अधिकारिभिः, विशालसङ्ख्याकैः जनैः च वीरसैनिकानां कृते श्रद्धांजलिः दत्ता। अस्मिन् अवसरे राज्यमन्त्री गुरमीतसिंहखुदिया-महोदयः हुतात्मनां परिवारजनान् सम्मानितवान्। सारागढी-सङ्ग्रामः विश्व-सैन्य-इतिहासस्य अभूतपूर्वेषु युद्धेषु अन्यतमः अस्ति। अद्यतन-दिनात् एकोनत्रिंशदधिकैकशतं (१२९) वर्षेभ्यः पूर्वम् अस्मिन्नेव दिने, 'सिख-रेजिमेण्ट' इत्यस्य हवलदार-ईश्वरसिंहस्य नेतृत्वे एकविंशतिः वीरसिखसैनिकाः सम्प्रति पाकिस्थानस्य खैबर-पख्तूनख्वा-प्रान्तस्य समाना-ग्रामे अफगान-जनजातीनां विरुद्धं स्वप्राणान् पणीकृतवन्तः आसन्। वीरसिखसैनिकैः आक्रमणं कुर्वन्तः शतशः अफगानी-जनजातयः हताः तथा च सारागढी-दुर्गम् अधिकर्तुम् अफगान-जनजातीनां प्रयासाः विफलकृताः। ते तस्मिन् काले सर्वोच्चेन भारतीय-सैन्य-शौर्य-पुरस्कारेण 'इण्डियन-ऑर्डर-ऑफ-मेरिट' (भारतीय-पदकेन) सम्भाविताः आसन्। इदं पदकं सम्प्रति 'परमवीरचक्र'-समकक्षं वर्तते।

ब्रिक्सशिखरसम्मेलने पहलगाम- आतङ्कि-आक्रमणस्य तीव्रा भर्त्सनाः पाकिस्तानदेशस्य कृते दृढः सन्देशः

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. विमलेशझा, दिल्लीनगरम् दिल्लीनगरे ब्रिक्सशिखरसम्मेलने पाकिस्तानदेशाय महान् आघातः जातः। सम्मेलने सम्मिलिताः ब्रिक्सराष्ट्राणां नेतारः गतवर्षे जम्भूकाशमीरस्य पहलगामक्षेत्रे सञ्जातस्य क्रूरआतङ्कि-आक्रमणस्य तीव्रा निन्दां कृतवन्तः। एतत् भीषणम् आक्रमणं पाकिस्तानस्थितेन लश्कर-ए-तैयबासम्बद्धेन टीटीपी आतङ्किसङ्घटनेन कृतम् आसीत्, यस्मिन् षड्विंशतिः पर्यटकाः स्वप्राणान् अत्यजन्। अस्य दुष्कृत्यस्य प्रत्युत्तरे भारतेन मई-मासे 'ऑपरेशनसिन्दूर' इति अभियानं सञ्चाल्य पाकिस्ताने बृहत्प्रमाणेन वायु-आक्रमणानां माध्यमेन आतङ्किनां पृष्ठवंशः भग्नः आसीत्। ब्रिक्सदेशाः आतङ्कवादस्य सर्वविधानां रूपाणां प्रति शून्यसहनशीलतायाः नीतिम् अनुसर्तुम् आह्वानम् अकुर्वन्। आतङ्कवादस्य विरुद्धे सङ्घर्षे द्विविधमानदण्डानां (द्विमुखी-नीतेः) निराकरणाय कृतस्य भारतस्य प्रस्तावस्य सर्वैः देशैः पूर्णतया समर्थनं कृतम्। सर्वसम्मते पारिते घोषणापत्रे उक्तं यत्, "वयं सीमापारआतङ्किसञ्चारस्य, आतङ्कवादस्य वित्तपोषणस्य, तेषां सुरक्षित-आश्रयस्थानानां च निर्मूलनाय, सर्वप्रकारेण आतङ्कवादस्य निवारणाय अस्माकं दृढसङ्कल्पं पुनः उच्चारयामः।" अस्याः तीव्रभर्त्सनायाः माध्यमेन ब्रिक्सदेशाः पाकिस्तानस्य नामोल्लेखं विना एव स्पष्टं सन्देशं दत्तवन्तः यत् ये देशाः आतङ्कवादं पोषयन्ति, तैः सह कठोरतया व्यवहारः करणीयः।

विधातुम् अद्य पाटलिपुत्रात् प्रस्थानं कुर्वन्ति। ते श्वः नवदेहलीतः विमानमार्गेण केपटाउननगरं प्रति प्रस्थास्यन्ति। अस्मिन् वैश्विकसम्मेलने राष्ट्रमण्डलदेशानां संसदां विधानानां च पीठासीनाः अधिकारिणः संसदीय-लोकतन्त्रं, सुशासनं, समसामयिकीः वैश्विक-चुनौतयश्च अधिकृत्य गम्भीरं विचारविमर्शं करिष्यन्ति। सम्मेलनसत्रेषु माननीयाध्यक्षाः डॉ. प्रेमकुमारवर्याः संसदीयनेतृत्वस्य भूमिकां, विशेषतया जलवायु-अनुकूलनं, प्राकृतिक-आपत्सु संसदीय-धरातले सुदृढतासंवर्धनं च आश्रित्य स्वविचारान् उपस्थापयिष्यन्ति। अनेन सहैव ते विभिन्नानां देशानां पीठासनाधिकारिभिः संसदीय-प्रतिनिधिभिश्च सह सम्भाषणं कृत्वा संसदीयानुभवानाम् आदान-प्रदानम् अपि विधास्यन्ति। केपटाउन-सम्मेलनात् परं माननीयाः अध्यक्षः २० तः २४ सितम्बर यावत् सिडनीनगरे

(ऑस्ट्रेलिया), २४ तः २७ सितम्बर यावत् ऑकलैण्डनगरे (न्यूजीलैण्ड), २८ सितम्बरतः १ अक्टूबर यावत् मालदीवदेशे आधिकारिकप्रवासे स्थास्यन्ति। अस्मिन् प्रवासे तत्तद्देशानां संसदां वीक्षणं, पीठासनाधिकारिभिः सह शिष्टाचारमेलनं, तत्रस्थैः भारतीयप्रवासिभिः सह संवादश्च सुनिश्चिताः वर्तन्ते। माननीयाध्यक्षस्य अस्याः अन्तरराष्ट्रीय-यात्रायाः मुख्यम् उद्देश्यं संसदीय-लोकतन्त्रस्य विधायी-कार्यप्रणाल्याश्च क्षेत्रे विविध-देशानाम् अनुभवानाम् आदान-प्रदानं, पारस्परिक-संसदीय-सम्बन्धानां दृढीकरणं, वैश्विकसमस्यानां समाधाने संसदीयसंस्थानां योगदानस्य समीक्षणं च अस्ति। बिहार-विधानसभायाः प्रभारीसचिवाः सञ्जयकुमारसिंहमहाभागाः माननीयाध्यक्षस्य साहाय्यार्थम् अस्मिन् अन्तरराष्ट्रीयप्रवासे आधिकारिकरूपेण तैः सह गमिष्यन्ति।

- उपनिदेशकः बिहार-विधानसभा, पाटलिपुत्रम्।

बीपीएल-सूच्याः कृते २०२५ तः आरब्धायां प्रक्रियायां परिवर्तनम्; ग्रामसभा एव करिष्यति चयनम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

हिमाचलसर्वकारेण ग्रामीणक्षेत्रेषु परिवाराणां परिचय- प्रक्रियायां महत् परिवर्तनं विहितम्। ग्रामीण- विकास- विभागेन स्पष्टीकृतं यत् १९ मार्च २०२५ दिनाङ्कात् आरब्धा परिवाराणां परिचय- प्रक्रिया अधुना 'दारिद्र्य-रेखा-अधस्तन' परिवाराणां चयनाय अथवा बीपीएल-सूच्यां परिवर्तनाय प्रक्रिया न मन्यते। अस्मिन् सन्दर्भे ग्रामीण-विकास-विभागेन ११ सितम्बर २०२६ दिनाङ्के सचिवनिदेशकाभ्यां सह सम्बद्ध- अधिकारिभ्यः निर्देशः प्रसारितः।

प्रदेशसर्वकारस्य अनेन निर्णयेन परिवार- परिचय- प्रक्रियायाः आधारेण कस्यापि परिवारस्य नाम स्वतः बीपीएल-सूच्यां न संयोज्यते, न च कोऽपि परिवारः अस्याः सूच्याः निष्कासयिष्यते। वर्तमाने बीपीएल-सूच्यां स्थितानां परिवाराणां स्थितिः पूर्ववत् एव स्थास्यति। अर्थात् परिवाराणां परिचयार्थं सञ्चालितानाम् अष्टचरणानाम् अन्तिमचरणस्य च बीपीएलसूच्याः उपरि प्रत्यक्षरूपेण कोऽपि प्रभावः न भविष्यति।

ग्रामसभायाः पूर्वप्रक्रिययैव भविष्यति बीपीएलचयनम्

ग्रामीण-विकास-विभागेन स्पष्टीकृतं यत् आगामिकाले कस्यापि परिवारस्य बीपीएल-सूच्यां संयोजनं निष्कासनं वा ग्रामसभायाः निर्णयेनैव विधास्यते। एतदर्थं त एव विभागीय-नियमाः प्रक्रिया च प्रभाविणः भविष्यन्ति, ये १९ मार्च २०२५ दिनाङ्कात् पूर्व प्रचलिताः आसन्। अतः

परिवार- परिचय- अभियानं, बीपीएल-सूची उभे पृथक्- प्रक्रिये रूपेण द्रष्टव्ये। सर्वकारेण इयं परिचय-प्रक्रिया पूर्णतया स्थगयितुं स्थाने साम्प्रतं 'मुख्यमन्त्री- स्वकीय- परिवार- सुखी- परिवार- योजनाय' (मुख्यमन्त्री अपना परिवार सुखी परिवार योजना) सह संयोजयितुं निर्णयः स्वीकृतः। प्रथमात् अष्टम-चरणं यावत् चिह्निताः परिवाराः तथा २१ अगस्त २०२६ दिनाङ्कस्य निर्देशानुसारम् अन्तिम-चरणे चिह्निताः योग्याः परिवाराः अस्याः योजनायाः अन्तर्गतं समावेक्ष्यन्ते। तथापि केवलं परिचयेन एव योजनायाः लाभः स्वतः न लप्स्यते; विभागाधारेण तेषां विधिवत् प्रमाणीकरणं (सत्यापनं) भविष्यति, तदनन्तरमेव लाभार्थी-दत्तनिधौ (डेटाबेस) विवरणं लेखिष्यते।

उभयोः प्रक्रिययोः पार्थक्यं रक्षितुम् आदेशः

ग्रामीण-विकास-विभागेन अधिकारिणः कर्मचारिणश्च निर्दिष्टाः यत् सर्वकारस्य अस्य निर्णयस्य विषये सर्वेभ्यः सूचनीयम्। एतदपि निश्चेतव्यं यत् परिवाराणां परिचय-प्रक्रिया कस्मिन्नपि स्तरे बीपीएल-चयनाय इति रूपेण न प्रचारणीया। अनेन पञ्चायत-स्तरे परिवार-परिचयं बीपीएल-सूचीं च अधिकृत्य उत्पन्नः भ्रमः शान्तः जातः। अधुना बीपीएल-सूच्यां नाम-संयोजनाय निष्कासनाय च ग्रामसभायाः पूर्वनिर्धारिता पारम्परिकी प्रक्रिया एव कार्यरता स्थास्यति।

अटल-आयुर्विज्ञान- विश्वविद्यालयस्य कुलसचिवस्य अवमानना- सूचना-पत्रं निरस्तम्; याचिकाकर्तृभ्यः दण्डशुल्कं विहितम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। हिमाचलप्रदेश- उच्चन्यायालयेन 'अटल- आयुर्विज्ञान- विश्वविद्यालयस्य' कुलसचिवाय महत् समाश्वासनं प्रदत्तम्। न्यायालयेन तस्य विरुद्धं निर्गतं दीवानी- कारागारस्य अवमानना-सूचनापत्रं निरस्तं कृतम्। सहैव विना कारणं प्रकरणस्य दीर्घीकरणाय, याचिकायाश्च प्रत्याहरणस्य अनुमत्यर्थं याचिकाकर्तृषु पञ्चविंशति- सहस्र- रूप्यकाणां (२५,०००) दण्ड- शुल्कं निर्धारितम्। न्यायमूर्तेः विवेकसिंहाकुरस्य न्यायमूर्तेः भूपेशशर्माणश्च खण्डपीठस्य समक्षं विचारणासमये विश्वविद्यालयस्य अधिवक्त्रा, व्यक्तिगतरूपेण उपस्थितेन कुलसचिवेन प्रलेखान् उपस्थाप्य साधितं यत् विश्वविद्यालयेन उच्चन्यायालयस्य सर्वेषाम् आदेशानां समये समये पूर्णतया परिपालनं कृतम् अस्ति।

आदेशानाम् उल्लङ्घनस्य न लब्धं किमपि प्रमाणम्

न्यायालयस्य आदेशानाम् उल्लङ्घनस्य कोऽपि साक्ष्यः न प्राप्तः, अतः खण्डपीठेन कुलसचिवाय प्रदत्तं कारागार-विषयकं 'कारण-पृच्छा-पत्रं' सद्यः प्रभावेन निरस्तं विहितम्। सूचना-पत्रे निरस्ते सति याचिकाकर्तृणाम् अधिवक्त्रा स्व- आवेदनस्य प्रत्याहरणाय अनुमतिः याचिता। अस्मिन् विषये खण्डपीठेन कठोरं दृष्टिकोणम् अवलम्ब्य प्रोक्तं यत् प्रकरणस्य स्वरूपं दृष्ट्वा गुरुक-दण्डं विना याचिका- प्रत्याहरणस्य अनुमतिः दातुं न शक्यते।

तथापि उच्चन्यायालयेन करुणाभावं प्रदर्श्य याचिकाकर्तृभ्यः पञ्चविंशति-सहस्र-रूप्यकाणां (२५,०००) दण्डेन सह आवेदन-प्रत्याहरणाय अनुमतिः दत्ता। इयं दण्ड-राशिः सप्त-दिनाभ्यन्तरे 'मुख्यन्यायाधीश- आपद्-सहायताकोशे' समर्पयितुं निर्दिष्टा। अनेन सहैव उच्चन्यायालयेन अस्य आवेदनस्य पूर्णं निस्तारणं कृतम्।

युवकानां जापान-देशस्य तान्त्रिक-दक्षतया, कौशल-विकासेन, नवाचारेण च संयोजने विपुलसम्भावनाः- राजेश धर्माणी

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

तान्त्रिक- शिक्षामन्त्रिणः राजेशधर्माणी-महोदयस्य नेतृत्वे हिमाचलप्रदेशस्य एकं प्रतिनिधिमण्डलं जापानदेशस्य टोक्योनगरे स्थिते भारतीय-दूतावासे उप-मिशनप्रमुखेण आर. मधुसूदनेन सह साक्षात्कृतवान्। अस्मिन् अवसरे प्रदेश-सम्बद्धेषु विविधविषयेषु, विशेषतया राज्यस्य छात्रेभ्यः युवभ्यश्च जापानदेशे तान्त्रिकशिक्षायाः, कौशलविकासस्य, प्रशिक्षणस्य, वैश्विक-अवसराणां च सम्भावनासु सार्थका चर्चा सञ्जाता। आर. मधुसूदनमहोदयेन हिमाचल- सम्बद्ध-विषयाणां सन्दर्भे भारतीय-दूतावासस्य भूमिकायाः कार्यप्रणाल्याश्च सूचना अपि प्रदत्ता। राजेशधर्माणी महोदयः अवदत् यत् प्रदेशस्य युवकानां जापानदेशस्य तान्त्रिकदक्षतया, कौशलविकासेन, नवाचारेण च संयोजने अपाराः सम्भावनाः सन्ति। अनेन छात्रेभ्यः युवभ्यश्च अन्ताराष्ट्रिय-स्तरे

शिक्षायाः, प्रशिक्षणस्य, वृत्ति-सन्धेश्च नूतनाः अवसराः प्राप्स्यन्ते।

कृत्रिम-बुद्धिमत्ताक्षेत्रे डिजिटल-संरचना- विकासे च बलं दत्तम्

तान्त्रिक-शिक्षा-मन्त्रिणा प्रोक्तं यत् साम्प्रतं कृत्रिमबुद्धिमत्ताम् अन्तर्भाव्य नूतन-प्रौद्योगिकीषु नवाचार-प्रोत्साहनम् अत्यन्तं महत्त्वपूर्णं वर्तते। सः अवदत् यत् एआई-क्षेत्रे क्षमता-संवर्धनाय, विश्वसनीयायाः सुनम्य- डिजिटल- आधारभूत-संरचनायाः निर्माणाय च जापान-देशः उल्लेखनीयं सहयोगं दातुं शक्नोति। सूचना-प्रौद्योगिक्याः समावेशी- विकासेन नवाचारः वर्धयिष्यते, युवभ्यश्च अवसराणां नूतन-द्वाराणि उद्घातितानि भविष्यन्ति। उपवेशने जापानदेशे हिमाचलप्रदेशस्य पर्यटन-प्रोत्साहनस्य विषयेऽपि विशेषा चर्चा अभवत्। मन्त्री न्यवेदयत् यत् हिमाचलम् स्व-प्राकृतिक-सौन्दर्येण, समृद्धसंस्कृत्या, आध्यात्मिकधरोहरेण, शान्तवातावरणेन च जगत्प्रसिद्धः अस्ति। धर्मशालानगरे परमपावनस्य दलाई-लामा-महोदयस्य उपस्थित्या प्रदेशाय वैश्विकी आध्यात्मिकी संस्कृतिकी च प्रतिष्ठा प्राप्ता। जापानपर्यटकानां समाकर्षणाय प्रदेशस्य बौद्ध-धरोहर- स्थलानां प्रचारः आवश्यकः वर्तते।

मधुबनी-जनपदस्य झंझारपुर-परिसराय अद्यतनो दिवसः परमगौरवेण संजातः

झंझारपुर-निर्वाचनक्षेत्रस्य संसदीय-माननीयैः संसत्सदस्य-महाभागैः स्वकीये आवासे क्षेत्रस्य अप्रतिम-प्रतिभासम्पन्नेन, एकादशवर्षीय-बाललेखकेन आयुष्मता आदर्शभारद्वाजेन सह आत्मीयः संवादः विहितः

हिमसंस्कृतवार्ता:- राधवनाथझा, झंझारपुरम्

अल्पवयस्येव अष्ट-सङ्ख्याकानां गम्भीरग्रन्थानां प्रणयनेन विश्वपटले लब्धख्यातिम्, अत्रत्य- 'डॉन-बॉस्को-कॉन्वेंट' विद्यालयस्य सप्तमकक्षायां कृतप्रवेशं मेधाविनम् आदर्श संसत्सदस्य-पादाः उत्तरीय-अङ्गवस्त्रार्पणेन प्रशस्ति- प्रतीकचिह्न-प्रदानेन च सप्रश्रयं सम्पूजयन्। आङ्ग्लेयी-मैथिली-प्रभृति-भाषासु विरचितैः ग्रन्थैः राष्ट्रियान्तरराष्ट्रीय-प्रतिष्ठां समधिगतवतः अस्य बालमनीषिणः प्रज्ञां भूरिशः अभिनन्दन्तः लोकसभामहोदयाः उद्घोषितवन्तः यत्- “एतादृशे लघीयसि वयसि साहित्यं प्रति ऐकान्तिक-समर्पणं, मौलिकी विचारसरणिः,

सनातन- भारतीय- संस्कृति- देशभक्ति- अनुप्राणिता सृजनशीलता च नितरां विस्मयावहा। अस्मत्-परिसरस्य कृते समग्रायाः मिथिलाधारायाश्च कृते अयम् अतीव स्वाभिमानस्य विषयः यत् अस्माकं मध्यतः जागतिकस्तरस्य बालसाहित्यकारः समुद्भूतः “अस्मिन् भावास्पदे मङ्गलावसरे संसत्सदस्य- महाभागाः अस्य सारस्वत-साधकस्य बालस्य मातापितरौ सुयोग्यं पितरं डॉ. सुरविन्द्रझामहाभागं विदुषीं मातरं च डॉ. सुधावर्षा समुचित- संस्कार- संवर्धनाय मुक्तकण्ठं साधुवादेन अशंसन्।
उल्लेखनीयं वर्तते यत् आदर्शभारद्वाजाय राष्ट्रियराजधान्यां नवदेहल्यां ‘श्रीअटलबिहारीवाजपेयी- वर्षस्य- श्रेष्ठलेखक- २०२६’ इति अभिधानं, भूतानदेशे सांस्कृतिक-सौहार्दाय ‘मानद-विद्यावाचस्पतिः’ इत्यादयः गरिमामयाः वैश्विकपुरस्काराः पूर्वमेव समर्पिताः सन्ति। अन्ते संसत्सदस्येन भगवतः जानकी-वल्लभस्य चरणयोः अस्य बालविदुषः उत्तरोत्तर-श्रेयसे अभीप्सिताः शुभांशसाः व्याहृताः। गोष्ठ्याम् अस्यां मण्डलस्य प्रमुखाः विद्वांसः, जनप्रतिनिधयः, गण्यमान्याश्च नागरिकाः समुपस्थिताः आसन्।

मुख्यमन्त्री सुखू अवदत्- मादक-द्रव्य-तस्कराणाम् उपार्जनम् अधुना जनतायाः भविष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखू प्रोक्तवान् यत् मादकद्रव्याणां व्यापारात् कोटिशः रूप्यकाणाम् अवैध- सम्पत्तिम् उपार्जितवद्भ्यः अधुना स्व-आयस्य विवरणं देयं भविष्यति। सः अवदत् यत् मादकद्रव्याणि विक्रीय भव्यानि भवनानि विश्रामगृहाणि, आपणानि च निर्मितानि; भूमिखण्डाः मूल्यवन्ति वाहनानि च क्रीतानि। सः स्पष्टीकृतवान् यत् इदं धनं सम्पत्तिश्च निर्धनानां तेषां च परिवाराणाम् अस्ति, येषां सन्ततयः मादकद्रव्याणां पाशे पातिताः। सुखू-महोदयः तस्कराणां विरुद्धं प्रभावशालि-कार्याचरणाय प्रायः ३.२७ कोटिरूप्यकाणां सम्पत्तिं राजसात् कर्तुं नूरपुर-आरक्षिभ्यः अभिनन्दनं कृतवान्। सः न्यवेदयत् यत् राज्यसर्वकारपक्षतः मादकव्यापारं विरुद्धं निर्णायकं युद्धं प्रचलति, तस्करी-माध्यमेन

अर्जिताः अवैध-सम्पत्तयः राजसात् क्रियन्ते।

मादक-तस्कर-कृते नास्ति किमपि स्थानम्

मुख्यमन्त्रिणा प्रतिपादितं यत् मादक-द्रव्य-तस्कराणाम् उपार्जनस्य प्रत्येकं रूप्यकं जनतायै समर्पयिष्यते। मादक-द्रव्य-व्यापारेण निर्मिता सम्पत्तिः वस्तुतः तेषां कुलानां मूल्येन अर्जिता, येषां बालाः अस्याः गम्भीरायाः सामाजिक-कुरीतेः ग्रासाः जाताः। नूरपुरे राजसात्कृतासु सम्पत्तिषु विशालप्रासादाः, भूमिखण्डाः, विश्रामभवनानि, आपणानि, वाहनानि, अधिकोषलेख्यानि, च समाविष्टानि सन्ति। एषा कार्यविधिः मादक-तस्कर-कृते स्पष्ट-सन्देशः अस्ति यत् प्रदेशे तेषां कृते स्थानं न विद्यते। राज्य-सर्वकारस्य लक्ष्यं

केवलं तस्कराणां बन्धनं यावत् सीमितं नास्ति, अपि तु सम्पूर्णस्य तन्त्रस्य, तस्य आर्थिक-व्यवस्थायाः, अवैधसम्पत्तेश्च समूलम् उत्पाटनं वर्तते। एतदर्थम् आरक्षिभ्यः विधि- प्रवर्तन-संस्थाभ्यश्च पूर्णं स्वातन्त्र्यं दत्तम् अस्ति।

नूरपुरे साम्प्रतं यावत् २९.९५ कोटि-रूप्यकाधिका सम्पत्तिः राजसात्कृता

आरक्षि-मण्डले नूरपुरे साम्प्रतं यावत् १७ प्रकरणेषु २९.९५ कोटि-रूप्यकाणाम् अधिका सम्पत्तिः राजसात्कृता। एतत् मादक-तस्कर-विरुद्धं सर्वकारस्य कठोरनीतिम् आरक्षिणां च कटिबद्धतां प्रदर्शयति। मुख्यमन्त्री अवदत् यत् हिमाचलप्रदेशः देवभूमिः वर्तते, अस्य च मादकतायाः जाले निमज्जनस्य प्रयासाः सफलाः भवितुं न दास्यन्ते। राज्यसर्वकारः युवकानां भविष्यस्य रक्षणार्थं व्यापारेण सह सम्बद्ध-प्रत्येक-जनस्य विरुद्धं दृढ-कार्याचरणं निरन्तरं करिष्यति।

अभ्यस्त-अपराधिनां विरुद्धं कठोरकार्याचरणं निश्चितम्

मुख्यमन्त्री प्रोक्तवान् यत् प्रदेशे काङ्ग्रेसदलस्य सर्वकार-स्थापनानन्तरं ‘पिटु-एनडीपीएस’ विधानं प्रवर्त्य अभ्यस्त-अपराधिनां विरुद्धं दृढ-कार्याचरणं निश्चितं कृतम्, ते च कारागारे प्रेषिताः। सः सामान्यजनेभ्यः अपि न्यवेदयत् यत् मादक-व्यापार- सम्बद्धा कापि सूचना आरक्षिविभागेन सह योजनीया, येन समाजः अस्याः कुरीतेः मुक्तः स्यात्। पञ्चायतस्तरं यावत् मादक- माफिया-जनानां मानचित्रणं कृतम् अस्ति, तन्त्रं च निष्प्रभीकर्तुं निरन्तरं कार्याचरणं प्रचलति। मुख्यमन्त्रिणा पुनरुक्तं यत् सर्वकारः अस्याः विभीषिकायाः निर्मूलनाय दृढसङ्कल्पेन सह अग्रे सरिष्यति।

गोस्वामितुलसीदासस्य साहित्य- रामभक्ति- संस्कृतीनां समन्वेषणाय पाटलिपुत्रे भव्य- स्मारकस्य परिकल्पना; शासनाय भूम्यर्पणाभ्यर्थना

हिमसंस्कृतवार्ता:-

राघवनाथ

झा, पाटलिपुत्रम्। नगरस्थे 'पटना-क्लब' परिसरे शनिवासरे 'प्रज्ञासमितिः' इत्यस्याः कार्यसमित्याः महती गोष्ठी सम्पन्ना। अस्यां गोष्ठ्यां समुपस्थितौ प्रज्ञा-समित्याः अध्यक्षः, पाटलिपुत्रविश्व-विद्यालयस्य साङ्ख्यिकी- विभागाध्यक्षपूर्वाः डॉ. अमरेंद्रमिश्रवर्याः, 'बिहार- संस्कृत- सञ्जीवन-समाजस्य महामन्त्रिणः डॉ. मुकेशकुमार ओझामहाभागः संयुक्तवक्तव्यं प्रकाशयन्तौ पाटलिपुत्रे भव्यस्य 'तुलसी- स्मारक- भवनस्य' निर्माणार्थं दृढं प्रतिपादनं कृतवन्तौ। द्वावपि विद्वांसौ न्यवेदयतां यत् अस्मिन् ऐतिहासिके पाटलिपुत्रनगरे महाकविकालिदासस्य, कथाशिल्पिनः मुंशीप्रेमचन्दस्य च नाम्ना स्मारकभवनानि च राजन्ते; परञ्च सनातन-लोकचेतनायाः परमपुरोधाणां, रामभक्तिधारां जनगणमनसु सम्प्रवाहयतां सन्तशिरोमणीनां गोस्वामितुलसीदासानां नाम्ना किमपि तादृशं समभिनन्दनीयं भवनं नास्ति, यत्र तेषां वाङ्मयं, दर्शनं, रामभक्तिं, भारतीय-सांस्कृतिक-परम्परां चाधिकृत्य निरन्तरं विमर्शः, सङ्गोष्ठी, गवेषणा, साहित्यिकोत्सवाश्च आयोज्येरन्।

विद्वद्भ्याम् उक्तं यत् गोस्वामी तुलसीदासः न केवलम् एकः महाकविः, अपि तु भारतीय-समाजस्य आध्यात्मिक- सांस्कृतिकचेतनां लोकभाषायां प्रतिष्ठापयन् युगद्रष्टा मनीषि-साहित्यकारः आसीत्। तेन सृष्टेन वाङ्मयेन जनसामान्ये रामकथायाः प्रचार- प्रसारे युगान्तरकारिणी भूमिका निर्व्यूढा। तादृशस्य युगपुरुषस्य स्मृतेः साहित्यिक-धरोहरस्य च संरक्षणाय पाटलिपुत्रनगरे एकस्य समर्पितस्य 'तुलसी-स्मारकभवनस्य' निर्माणम् अतीव प्रासङ्गिकं सामयिकं च वर्तते। प्रज्ञासमित्या, बिहार- संस्कृत- सञ्जीवन-समाजेन च बिहारप्रशासनात् सविनयं अभ्यर्थितं यत् राजधानीनगरे एतदर्थं न्यूनतया पञ्च-कट्टा-मिता भूमिः उपलब्धा क्रियेत। भूमौ समुपलब्धायां सत्यां द्वे अपि संस्थे मिलित्वा 'तुलसी-स्मारकभवनस्य' निर्माणप्रकल्पं प्रारभ्येते। प्रस्तावितभवने तुलसी- साहित्य-सम्बन्धिताः सङ्गोष्ठ्यः, व्याख्यानमालाः, शोधपरिचर्चाः, साहित्यिकसमारोहाः, सनातन-संस्कृति- सम्बद्धाः कार्यक्रमाः सुसञ्चालिताः भविष्यन्ति। अस्यां गोष्ठ्यां संस्थाद्वयस्य उपक्रमाणां विस्ताराय, अधिकाधिकविदुषां, साहित्यकाराणां, संस्कृतानुरागिणां च सम्मेलनाय व्यापकतया सदस्यता- अभियानं समारम्भम् अपि निर्णयः जातः। सभायाम् अस्यां प्रज्ञासमित्याः महामन्त्री तरुणकुमारपाण्डेयवर्यः, कोषाध्यक्षः अनिलचतुर्वेदीवर्यः, मनोजमिश्रः, राजेन्द्रकुमार- पाण्डेयः इत्यादयः कार्यकारिणी-सदस्याः प्रमुखाश्च विद्वांसः समुपस्थिताः आसन्।

"कर्नाटकराज्यम् एआई- आपूर्तिरेखां निर्माति"

हिमसंस्कृतवार्ता:- रविः खरिडेहालः, बेङ्गलूरु।

एआई विश्वविद्यालयः, एआई-कोशः, ५ एआई वैश्विकप्रौद्योगिकीकेन्द्राणि च एआई-आपूर्तिरेखाया बद्धितानि सन्ति। बेङ्गलूरुनगरे एआई विश्वविद्यालयः एआई-कोशः च स्थितम् सम्भवति। बेङ्गलूरुनगरात् बहिः ५ एआई वैश्विक- प्रौद्योगिकी- केन्द्राणि कर्नाटकराज्यान्तः स्थितम् सम्भवन्ति। योजना अस्ति यत् दूरस्थसमूहेभ्यः उच्चाययुक्तानि कार्याणि प्राप्नुयात्। यत्र एआई- क्षमता अभावा, कार्याणि अन्यत्र प्राप्नुवन्ति यत्र एआई-क्षमता भावा च। राज्य योजनायां न तु अभ्यर्थना पक्ष किन्तु आपूर्ति पक्ष अपि युक्तयोचना सुकल्पिता। एषा योजना छात्रान् विपण्यस्य उच्चतम- आयविभागाय एआई-सज्जिताः भवितुम् समर्थयति।

हिमसंस्कृतवार्ता

असमप्रदेशीय विज्ञानशिक्षक, नारदापाध्यायः

भागलपुरनगरे राष्ट्रियलोकन्यायालयस्य आयोजनम्; सप्तविंशतिपीठैः विवादानां समाधानम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ विमलेश झा, भागलपुरम् राष्ट्रिय- विधिकसेवा- प्राधिकारस्य (नवदेहली), बिहार- राज्यविधिक- सेवाप्राधिकारस्य (पटना) निर्देशानुसारेण भागलपुरमण्डले अस्य वर्षस्य तृतीया राष्ट्रियलोकन्यायालयस्य आयोजनम् अभवत्। लम्बितप्रकरणानां त्वरितनिराकरणाय मण्डले सप्तविंशतिन्यायासनपीठाः गठिताः आसन्। अस्मिन् अवसरे मण्डल सह सत्रन्यायाधीशः, मण्डलाधिकारिणी अलङ्कृता पाण्डे, वरिष्ठ आरक्षी अधीक्षकः प्रमोद कुमार

यादवः, कुटुम्बन्यायालयस्य प्रधानन्यायाधीशः तथा जिलाविधिकसेवाप्राधिकारस्य सचिवः सहिताः बहवः न्यायाधिकारिणः उपस्थिताः आसन्। लोकन्यायालयस्य मुख्यमद्देश्यं विवादान् दीर्घावधौ अनिष्टा पक्षकाराणां परस्परसम्मेल्या सौहार्दपूर्णसमाधानं कारयितुम् अस्ति। अत्र उभयपक्षयोः निष्पक्षचर्चयानन्तरं निर्णयः क्रियन्ते। लोकन्यायालये किमपि न्यायालयशुल्कं न गृह्यते। यदि प्रकरणानां समाधानं भवति, तर्हि नियमानुसारं पूर्वदत्तं न्यायालयशुल्कम् अपि प्रतिदीयते। अस्य निर्णयस्य विरुद्धम् अन्यत्र पुनर्याचिकाप्रक्रिया न भवति, येन वादग्रस्तानां समयस्य धनस्य च महत् संरक्षणं भवति। मण्डलन्यायाधीशेन सूचितं यत् देशे प्रायः सार्धपञ्चकोटिः प्रकरणाणि लम्बितानि सन्ति, यत्र बिहारराज्ये प्रायः चतुष्पष्टलक्षं विवादाः विचाराधीनाः वर्तन्ते। एतेषु चत्वारिंशतल्लक्षं आपराधिकप्रकृतेः, दशलक्षं शमनीय- आपराधिक- श्रेण्याः सन्ति। न्यायाधीशाः उपभोक्तृन्यायालयस्य, शिक्षणन्यायाधि- करणानां प्रकरणानाम् अपि लोक न्यायालये बहुसङ्ख्यया आनयनस्य कृते आवाहनम् अकुर्वन्, येन विधिकप्रक्रिया सरला भवेत् तथा जनाः शीघ्रातिशीघ्रं न्यायं प्राप्नुयुः।

श्रीदुर्गादेवीस्तुतिः

हे वरदायिनि देवि ! हे भगवति ! तव जयोऽस्तु । हे पापनाशिनि ! अनन्तफलदात्रि ! तव जयोऽस्तु । हे शुभनिशुभयोः मुण्डधरे ! तव जयोऽस्तु । हे मनुष्यार्तिहरे देवि ! त्वां प्रणमाम्यहम् । हे शशिसूर्यरूपनेत्रधरे ! तव जयोऽस्तु । हे अग्निवत् देदीप्यमानमुखेन शोभमाने देवि ! तव जयोऽस्तु । हे भैरवशरीरलीने ! अन्धकासुरस्य शोषकरे ! तव जयोऽस्तु, जयोऽस्तु । हे महिषासुरमर्दिनि ! शूलधारिणि ! समस्तजगतः पापहरे ! भगवति ! तव जयोऽस्तु । हे ब्रह्मा, विष्णुः, सूर्यः, इन्द्रः इत्यादिभिः समस्तदेवैः पूजिते देवि ! तव जयोऽस्तु, जयोऽस्तु । हे षण्मुखेन सायुधशिवेन च वन्दिते देवि ! तव जयोऽस्तु, जयोऽस्तु । शिवभगवता प्रशंसिते देवि ! हे सागरगामिनि गङ्गाक्षपिणि देवि ! तव जयोऽस्तु, जयोऽस्तु । हे दुःखदारिद्र्यविनाशिनि ! पुत्रकलत्रादिसंवृद्धिकरे देवि ! तव जयोऽस्तु, जयोऽस्तु । त्वं समस्तशरीराणां धारिण्यसि, स्वर्गप्रदर्शिकाऽसि, दुःखहारिणी, व्याधिनाशिनी चासि, तव जयोऽस्तु । त्वं मोक्षकराऽसि, मनोवाञ्छितफलदात्र्यसि, अष्टसिद्धिभिः सुसम्पन्नाऽसि, परा देव्यसि, तव जयोऽस्तु, जयोऽस्तु । इत्येवं शुद्धभावेन दुर्गादेव्याः असकृत् स्तुतिं कुर्वतो जनस्योपरि भगवती सदा हि प्रसन्ना भवतीति, शुभम् ।

श्लोकवाचनप्रतियोगितायां ज्ञानदीपमिश्रः प्रथमः, शिवगोपालशुक्लः द्वितीयः, अभयमिश्रः तृतीयः

हिमसंस्कृतवार्ता: - नैमिषारण्यम् उत्तरप्रदेशः

संस्कृत-संस्कृति-विकास-संस्थानस्य तत्त्वावधाने श्रीआत्मानन्द- संस्कृतशिक्षणसंस्थाने शनिवासरे श्लोकवाचनप्रतियोगितायाः आयोजनं सम्पन्नम्। प्रतियोगितायां प्रायः सप्ततिः विद्यार्थिनः उत्साहपूर्वकं भागं गृहीतवन्तः। विद्यार्थिभिः विभिन्नेभ्यः संस्कृतग्रन्थेभ्यः चयनितानां श्लोकानां सस्वरं, शुद्धं भावपूर्णं च वाचनं प्रस्तुतम्। प्रतियोगितायां वरिष्ठाध्यापकः डॉ. रामदेवतिवारी, प्रधानाचार्यः अम्बुजकुमारमिश्रवर्यश्च निर्णायकौ आस्ताम्। निर्णायकाभ्यां विद्यार्थिनाम्

उच्चारणस्य, वाचनशैल्याः, स्वरस्य, लयस्य प्रस्तुतिकरणस्य च मूल्याङ्कनं कृतम्। प्रतियोगितायां ज्ञानदीपमिश्रः प्रथमं, शिवगोपालशुक्लः द्वितीयम् अभयमिश्रः च तृतीयं स्थानं प्राप्तवन्तः। एकस्मै विद्यार्थिने सांत्वनापुरस्कारोऽपि प्रदत्तः। विजेतृविद्यार्थिनः विद्यालयस्य प्रबन्धकेन सर्वेशकुमारशुक्लेन अङ्गवस्त्रैः पुरस्कारैश्च सम्मानिताः। स्वकीयसम्बोधने सर्वेशशुक्लः विद्यार्थिनाम् उत्साहवर्धनं कुर्वन् अवदत् यत् यथा ते विभिन्नासु प्रतियोगितासु उत्साहपूर्वकं भागं गृह्णन्ति

, तथैव भविष्ये प्रतियोगितापरीक्षास्वपि उत्साहेन भागं गृह्णीयुः। निरन्तराभ्यासेन प्रयत्नेन च एव सफलता प्राप्यते इति सः प्रतिपादितवान्। प्रतियोगितायां भागग्रहणाय साहसम्, उत्साहः, अग्रे गन्तुम् इच्छाशक्तिश्च आवश्यकः गुणाः सन्ति इति कथयन् सः विद्यार्थिनः निरन्तराभ्यासाय जीवनस्योन्नतिशिखरं प्राप्तुं च प्रेरितवान्। अन्ते सर्वेभ्यः शुभकामनाः आशीर्वचनानि च दत्तवान्। निर्णायकः डॉ. रामदेवतिवारी विद्यार्थिभ्यः मार्गदर्शनं ददन् अवदत् यत् कर्मकाण्डेन सह पाठ्यक्रमस्य नियमिताध्ययनमपि आवश्यकम् अस्ति। तेन विद्यार्थिनः अध्ययनं प्रति गम्भीराः भवितुं संस्कृतविषये च निरन्तरं ज्ञानवृद्धिं कर्तुं प्रेरिताः। कार्यक्रमस्य आयोजनसचिवा डॉ. सुमनमिश्रा आसीत्, समन्वयकः सत्येन्द्रपाठकः 'शास्त्री' कार्यक्रमस्य व्यवस्थासु समन्वये च प्रमुखां भूमिकां निर्वहितवान्। तेन प्रतियोगितायाः समये विद्यार्थिभ्यः आवश्यकं मार्गदर्शनं प्रदत्तं, स्वकीयसम्बोधने प्रतिभागिनाम् उत्साहवर्धनं कुर्वन् संस्कृतस्य नियमिताध्ययनाय निरन्तराभ्यासाय च प्रेरिताः। कार्यक्रमस्य सफलायोजने कैलाशदीक्षितेन सहर्षं सहयोगः प्रदत्तः। प्रतियोगितायाः माध्यमेन विद्यार्थिषु संस्कृतश्लोकेषु रुचिः, शुद्धोच्चारणम्, वाचनकौशलम्, आत्मविश्वासः, मञ्जीयप्रस्तुतिकरणस्य क्षमता च वर्धयितुं प्रयासः कृतः।

पर्यावरणशिक्षायाः प्राकृतिकसंसाधनसंरक्षणस्य च विषये डीपीएस बोकारो विद्यालये क्षमता-विकास-कार्यक्रमः

संवाददाता प्रेरकः च -सौरभः दे

बोकारो। “वयं पृथिवीं पूर्वजैभ्यः न विरासतया प्राप्नुमः, अपि तु स्वसन्ततिभ्यः ऋणरूपेण गृह्णीमः।” इति भावनां दृढतया स्वीकर्त्तुं, CBSE COE Patna इत्यस्य मार्गदर्शने Delhi Public School, Bokaro विद्यालये पर्यावरणशिक्षायाः प्राकृतिकसंसाधनानां च संरक्षणविषये क्षमता-विकास-कार्यक्रमः आयोजितः। अस्य कार्यशालायाः प्रमुखः उद्देश्यः शिक्षकाणां मध्ये पर्यावरणीयस्थायित्वस्य विषये जागरूकतां जनयितुं तथा NEP 2020 इत्यस्य प्रावधानानुसारं पाठ्यक्रमे पर्यावरणशिक्षायाः प्रभावीसमाकलनं सुनिश्चितं कर्तुम् आसीत्। कार्यक्रमस्य प्रारम्भे विशिष्टी संसाधनव्यक्ती श्रीमती अनुराधा सिंह, प्राचार्या, DAV Ispat Vidyalaya, Sector-II-C, तथा श्रीमती कञ्चन सिंह, विषय-समन्वयिका, Social

Science, MGM Higher Secondary School, B.S. City—एतयोः हरितपल्लवयुक्तैः पौधैः हार्दिकं स्वागतं कृतम्। कार्यशालायाः उद्देश्यः शिक्षकान् पर्यावरणसंरक्षणस्य दृढत्वेन सशक्तान् कर्तुं तथा विद्यार्थिषु पारिस्थितिकसंवेदनशीलतां विकसितुं च आसीत्। ततः परम्परानुसारं दीपप्रज्वलनेन कार्यक्रमस्य औपचारिकः शुभारम्भः अभवत्। प्रारम्भिकसत्रे श्रीमती अनुराधा सिंह पर्यावरणसंरक्षणस्य मूलभूतसिद्धान्तानां समावेशनस्य अत्यावश्यकतां प्रतिपादितवती। तथा पर्यावरणसम्बद्धाः विविधाः अवधारणाः विस्तरेण विवेचिताः। तासु तस्य प्रदेशस्य भौतिक-रासायनिक-जैविकपरिस्थितयः अन्तर्भवन्ति, यत्र कञ्चन जीवः निवसति। भौतिकपरिवेशः, जीवितजीवाः तथा मौसमसम्बद्धाः कारकाः—एते त्रयः प्रमुखाः घटकाः मानवजीवनस्य अस्तित्वे

आर्थिकक्रियाकलापेषु च प्रत्यक्षं प्रभावं जनयन्ति इति सा स्पष्टं कृतवती। श्रीमती कञ्चन सिंह अवदत् यत् उष्णकटिबन्धीयवनपारिस्थितिकीतन्त्राणि पृथिव्याः दशप्रतिशतादपि न्यूनं क्षेत्रं व्याप्नुवन्ति, तथापि तत्र विश्वस्य प्रायः नवतिप्रतिशतं प्रजातिवैविध्यं वर्तते। अतः तेषां संरक्षणस्य महत्त्वं विशेषतया बोध्यम् इति तया प्रतिपादितम्। वर्तमानपरिस्थितौ वायुगुणवता-सूचकाङ्कस्य (AQI) महत्त्वमपि सत्रे विशदतया विवेचितम्। विचार-मन्थन-सत्रेषु शिक्षकैः अभिनवाः तथा परम्परागतचिन्तनात् भिन्नाः विचाराः प्रस्तुताः। उदाहरणार्थं, नवीनपरियोजनानां कृते वनच्छेदनस्य स्थाने परित्यक्तभवनानां पुनरुपयोगः करणीयः इत्यादयः रचनात्मकाः विचाराः प्रस्तुताः। कार्यशाला अत्यन्तं संवादपूर्णा तथा सहभागितापूर्णा आसीत्। शिक्षकाः अपशिष्टव्यवस्थापनम्, जलसंरक्षणम्, कार्बन-पदचिह्नस्य न्यूनीकरणम् इत्यादिषु विषयेषु समूहचर्चासु सक्रियतया भागं गृहीतवन्तः। पर्यावरणशिक्षां अधिकानुभवाधारितां क्रियाशीलां च कथं कर्तुं शक्यते इति विषये विविधाः प्रभावीरणनीतयः अपि प्रस्तुताः। अवसरे DPS Bokaro विद्यालयस्य प्राचार्यः डॉ. ए. एस. गंगवारः पर्यावरणसंरक्षणं केवलं कर्तव्यं न भवेत्, अपि तु जीवनस्य अभिन्नः भागः भवेत् इति दृढतया प्रतिपादितवान्। प्राकृतिकसंसाधनानि अस्माकं अधिकारमात्रं न, अपि तु प्रत्येकस्य वैश्विकनागरिकस्य उत्तरदायित्वम् इति सः अवदत्। स्थायिविकासाय प्राकृतिकसंसाधनानां विवेकपूर्णः संयमितश्च उपयोगः करणीयः। वयं सर्वे अस्य ग्रहस्य संरक्षकाः स्मः, अतः भाविपीढीभ्यः अहानिकररूपेण, सुरक्षितं स्वच्छं च पृथिवीमण्डलं समर्पयितुं अस्माकं नैतिकं दायित्वम् अस्ति।

वृष्टिविज्ञानेन सह कृत्रिमप्रज्ञायाः समन्वयमुद्भाव्य

डॉ. राजनाथझाः श्रीलङ्कायां 'अन्ताराष्ट्रीय- प्रोफेसर- सम्मानेन-२०२६' सभाजिताः

हिमसंस्कृतवार्ता: राघव नाथ झा, पाटलिपुत्रम्। पाटलिपुत्रस्थ- 'ज्योतिर्वेद- विज्ञान- संस्थानस्य निदेशकाय, मिथिलायाः पावनविद्वद्भ्यः मधुबनी- जनपदान्तर्गत- मिथिलादीपग्रामवास्तव्य- प्रथितयशसे ज्योतिषिकाय डॉ. राजनाथझामहोदयाय श्रीलङ्कादेशे समनुष्ठिते भव्ये विश्वस्तरीय- ज्योतिष- सम्मेलने 'अन्ताराष्ट्रीय- प्रोफेसर- सम्मानः- २०२६' इति सर्वोच्चाकादमिकोपाधिः सप्रश्रयं समर्पिता। 'इण्टरनेशनल- एस्ट्रोलांजि- वैदिक- फेडरेशन' इत्यस्य तत्त्वावधाने समायोजितेऽस्मिन् विश्वसम्मेलने डॉ. झामहाभागैः 'भारतीयज्योतिषे वृष्टिविज्ञानम् आधुनिक- कृत्रिमबुद्धिश्च' इति गम्भीर- शोधविषयमधिकृत्य समुपस्थापितं गवेषणापत्रं समेषां विदुषां चेतांसि आकर्षकम्।

शोधपत्रेऽस्मिन् डॉ. झामहोदयैः महर्षि- वराहमिहिर- पराशर- गर्ग- प्रमुखैः प्रणीतं गर्भलक्षण- मेघविमानादिसम्बद्धं प्राच्यवृष्टिविज्ञानम् आधुनिकयुगस्य 'दत्त- संसाधनेन', 'कृत्रिमप्रज्ञाया' सह सम्बद्धीकृत्य गवेषणायाः क्रान्तिकारिणी रूपरेखा प्रदर्शिता। ते प्रत्यपादयन् यत्- "प्राचीनसंहितासु संवर्णिताः वायु- दिशा- नक्षत्र- मेघ- प्राणिचेष्टादयः प्राकृतिकसङ्केताः केवलं परम्परामात्रं न, अपि तु कालजयिनः सूक्ष्माः वैज्ञानिकसिद्धान्ताः सन्ति। एतेषां प्राच्यसिद्धान्तानां यदि आधुनिक- उपग्रहदत्तैः सह एआई- प्रविधिमाश्रित्य तुलनात्मकं विश्लेषणं क्रियेत, तर्हि मौसमविज्ञानस्य पर्यावरणविज्ञानस्य च क्षेत्रे युगान्तरकारी परिणामः सम्भाव्यते।"

विश्वमञ्चे भारतीयज्ञान परम्परायाः सार्वभौमत्वम्

सम्मेलनस्य अध्यक्षतां कुर्वद्भिः श्रीलङ्कायाः लब्धप्रतिष्ठ- पेराडेनिया- विश्वविद्यालयस्य संस्कृतविभागाध्यक्षैः डॉ. वेन. जम्बुगहपिटिये धम्मलोक-महाभागैः उक्तं यत् डॉ. राजनाथझावर्यैः प्राच्यविद्याम् आधुनिक-प्रविधौ संयोज्य विश्वस्य पुरतः नूतनः अनुसन्धानमार्गः प्रशस्तः कृतः। अस्मिन् अवसरे फेडरेशन-संस्थायाः अध्यक्ष दिव्या पिल्लई, सहनिदेशकः डॉ. मनीषपाण्डेयः इत्यादयः विश्वविश्रुताः मनीषिणः समुपस्थिताः आसन्। सर्वेऽपि विद्वांसः एकस्वरेण डॉ. झावर्याणां शोधदृष्टिं भारतीयज्ञानपरम्परायाः सार्वकालिकीं प्रासङ्गिकतां च प्राशंसन्।

शैक्षणिक-क्षेत्रे मिथिलायाः गौरवोच्छ्वासः

कामेश्वरसिंह- दरभङ्गा- संस्कृतविश्वविद्यालयस्य पूर्वच्छात्ररूपेण स्वप्रतिभां समुन्मीलयन्तः डॉ. राजनाथझावर्याः सम्प्रति ज्योतिर्वेद- विज्ञान- संस्थानस्य माध्यमेन ज्योतिष-वेदाङ्गस्य संवर्धने संलग्नाः सन्ति। श्रीलङ्कायाः वैश्विकमञ्चे तेषां सम्माननम् इदं प्रमाणीकरोति यत् प्राच्यज्ञानं न केवलम् अतीतस्य वन्दना, अपि तु आधुनिक- प्रज्ञाप्रविधेः युगेऽपि मानवतायाः दिग्दर्शकम् अस्ति। डॉ. झावर्याणां सम्मानेन समस्तेऽपि मिथिलाञ्चले, बिहारराज्ये, संस्कृतजगति च हर्षोल्लासस्य तरङ्गः संव्याप्तः वर्तते।

प्रधानमन्त्रि-धन-धान्य-कृषि-प्रकल्पस्य प्रभावेण मधुबनी-मण्डले कृषिविकासस्य नूतना गतिः; राष्ट्रिय-श्रेण्यां लब्धं सप्तमं स्थानम्

हिमसंस्कृतवार्ता: राघव नाथ झा। भारत- सर्वकारस्य कृषि-कृषक-कल्याण-मन्त्रालयस्य संयुक्तायुक्त-सह-मुख्य-नोडल-पदाधिकारिणः श्रीसञ्जयकुमार-अग्रवाल-महाभागस्य अध्यक्षतायां समाहरणालय-सभागारे 'प्रधानमन्त्रि-धन-धान्य-कृषि-प्रकल्पस्य' (PMDDKY) प्रगतेः गम्भीरा समालोचना-गोष्ठी समनुष्ठिता। अस्मिन् प्रकल्पे

समग्र-भारतवर्षस्य चित-शतेषु मण्डलेषु मधुबनी-जनपदेन सप्तमं (७) गरिमामयं स्थानं समुपार्जितम्। अनयोल्लेखनीययोपलब्ध्या प्रमुदिताः संयुक्तायुक्ताः मण्डलाधिकारिणं तत्सहयोगि-दलं चाभिनन्दितवन्तः। मण्डलाधिकारी श्रीआनन्दशर्म-वर्यः सतत-पर्यवेक्षणेन मधुबनी-मण्डलं राष्ट्रे प्रथम-स्थाने प्रतिष्ठापयितुं स्वसङ्कल्पं प्राकटयत्। गोष्ठ्यां मण्डलाधिकारिणा सङ्गणकीय-दृश्यप्रस्तुत्या (PPT) प्रकल्पस्य सूचकाङ्कानां सफल-कार्यान्वयनस्य विवरणं न्यवेदि। समीक्षावसरे ज्ञातं यन्मण्डले कृषक-उत्पादक-सङ्घानां (FPO) विस्तारः, उत्पादक-संस्थानां सक्रियता, प्राकृतिक-कृषौ कृषकाणां वर्धमाना सहभागिता चास्या ऐतिहासिक्या उपलब्धेः मूलकारणानि सन्ति।

प्रकल्पस्य लक्ष्यं स्वरूपञ्च

अस्य प्रकल्पस्य मुख्यमुद्देशं मन्द-कृषि-उत्पादकता-युक्तेषु चितेषु मण्डलेषु समग्र-कृषि-विकासं द्रुततरं विधातुं, कृषकाणाम् आयं वर्धयितुं, मूलभूताधार-संरचनां च सुदृढीकर्तुं वर्तते। बिहार-राज्ये मधुबनी-मण्डलेन सह दरभङ्गा, बाङ्गा, गया, सीवान्, किशनगञ्ज, नवादा चेति सप्त जनपदाः

चिताः सन्ति। प्रकल्पस्यान्तर्गतम् उत्पादकता-संवर्धनं, शस्य-वैविध्यम्, वैज्ञानिक-कृषि-पद्धतिः, सेचन-विस्तारः, शस्य-लवणान्तरं भण्डारण-प्रसंस्करण-सुविधाः, सुलभ-कृषि-ऋण-प्रदानं च प्राधान्येन परिगण्यन्ते।

कृषिकल्याणाय नूतन-निर्देशाः निर्णायकाश्चोपक्रमाः

गोष्ठ्यां समुपस्थिताः कृषकाः स्वकीयमनुभवं न्यवेदयन्। संयुक्तायुक्तेन कृषकेभ्यः समुन्नत-बीज-प्रभेदानां वितरणाय, 'कृषक-पाठशाला'द्वारा नवीन-वैज्ञानिक-प्रविधीनां ज्ञापनाय च निर्देशाः प्रदत्ताः। तेन आत्मा (ATMA), एनआरसी (NRC), कृषि-विज्ञान-केन्द्रस्य (KVK) चाधिकारिणां समितिं सङ्घटय्य नूतन-प्रविधीनां प्रामाणिकता-परीक्षणाय समादेशः कृतः।

मण्डलाधिकारिणा सूचितं यज्जलाप्लावनस्य सीमित-सेचनस्य च निवारणाय मखाना-संवर्धनं, मत्स्य-पालनं, मक्का-शस्य-विस्तारः, शस्य-वैविध्यं च बलवत्तरं विधीयते। मण्डले रासायनिक-पोषकद्रव्याणां सन्तुलित-व्यवहाराय प्रबोधनं प्रचलति, येन प्राकृतिक-कृषिं कुर्वतां कृषकाणां सङ्ख्या १८७५ तः प्रवर्ध्य २३७५ सञ्जाता।

भारतीयज्ञानपरम्परायाः ज्ञानं प्रमाणैः प्रयोगैश्च सह प्रस्तुतं करणम् आवश्यकम्- डॉ. अतुल वैद्यः

अभिनवभारती-परिसरस्य विस्तारसेवा- मण्डलस्य च संयुक्ततत्त्वावधाने "वैश्विक-परिप्रेक्ष्ये संस्कृतस्य भारतीय-ज्ञान-परम्परायाश्च स्थानम्" इति विषयक- सङ्गोष्ठी-उद्घाटनम्

**हिमसंस्कृतवार्ता:-
डॉ रेणुका बोकारे, नागपुरम्।**

कविकुलगुरु- कालिदास- संस्कृत- विश्वविद्यालयस्य अभिनवभारती- शैक्षणिक-परिसरस्य, विस्तारसेवामण्डलस्य संयुक्ततत्त्वावधाने संस्कृतमहोत्सव-२०२६ इत्यस्य अवसरे अद्य सङ्गोष्ठ्याः आयोजनं कृतम्। सङ्गोष्ठ्याः विषयः "वैश्विकपरिप्रेक्ष्ये संस्कृतस्य भारतीय- ज्ञान- परम्परायाश्च स्थानम्" इति आसीत्। कार्यक्रमस्य शुभारम्भः वैदिकमन्त्राणां घोषस्य मध्ये मान्यवराणां करकमलैः दीपप्रज्वलनेन अभवत्। सङ्गोष्ठ्याः प्रस्ताविकं वक्तव्यं संयोजकेन, वारङ्गा- परिसरस्य निदेशकेन प्रो. प्रसाद गोखलेन च कृतम्। ते अवदन् यत् माननीयस्य कुलपतेः डॉ. अतुल वैद्यस्य मार्गदर्शने अभिनवभारती-परिसरस्य विकासः विस्तारश्च "नालन्दातः वारङ्गा" इति दिशि निरन्तरं प्रचलति। अस्याः पृष्ठभूमेः आयोजितेयं सङ्गोष्ठी अत्यन्तं महत्त्वपूर्णा

अस्ति। विश्वविद्यालयस्य माननीयः कुलपतिः डॉ. अतुल वैद्यः स्वकीय-अध्यक्षीय-सम्बोधने अवदत्- "भारतीय- ज्ञान- परम्परा केवलं संस्कृतं नास्ति। प्राचीनं ज्ञानं संस्कृतभाषायां लिखितेषु ग्रन्थेषु निहितम् अस्ति, किन्तु ज्ञानं संस्कृतभाषायाः सीमाभ्यः परे अस्ति। संस्कृतभाषायाः प्राचीनज्ञानस्य च समानरूपेण महत्त्वम् अस्ति। परन्तु संस्कृतग्रन्थानां यावद् व्यापकं, सूक्ष्मं गहनं च अध्ययनं भवितव्यम् आसीत्, तावद् अद्यापि न सम्पन्नम्। अतः वयं स्वविचारान्, सिद्धान्तान् अध्ययनानि च पर्याप्तैः प्रमाणैः साक्ष्यैश्च सह प्रस्तुतुं न शक्नुमः। पाश्चात्यविद्वांसः येषां विषयाणाम् अध्ययनं कुर्वन्ति, तेषां अत्यन्तं गम्भीरतया गम्भीरतया च अध्ययनं कुर्वन्ति तथा प्रमाणानाम् आधारेण स्वविचारान् शोधग्रन्थान् च माध्यमीकृत्य प्रस्तुतं कुर्वन्ति। किन्तु मूलसंस्कृतभाषायाः पर्याप्तज्ञानाभावात् बहुषु प्रसङ्गेषु अर्थस्य अनर्थः भवति तथा एते विकृतविचाराः एव प्राचीनज्ञानरूपेण व्यापकत्वेन प्रसारिताः भवन्ति। अतः अस्माकं सर्वेषां दायित्वम् अस्ति यत् विमानशास्त्रं भवतु यज्ञविधिर्वा- तस्य अन्तर्निहितार्थः, प्रक्रिया, आधुनिकविज्ञानेन सह तस्य सम्बन्धः प्रमाणैः प्रयोगैश्च स्पष्टतया प्रस्तुतः करणीयः। अहं विश्वसिमि यत् अद्यतनी सङ्गोष्ठी अस्मिन् विषये गम्भीरं मन्थनं करिष्यति तथा मार्गदर्शक- रूपरेखायाः निर्माणे सहायकः भविष्यति।"

डॉ. वैद्यः एतदपि अवदत् यत् एतादृशीनां सङ्गोष्ठीनां नियमितरूपेण व्यापकस्तरं च आयोजनम् आवश्यकम् अस्ति। कार्यक्रमे विशिष्टातिथिः आभा मेघे, संस्कृतस्य संस्कृतेतरस्य च सङ्कायस्य अधिष्ठाता प्रो. नन्दा पुरी तथा संस्कृतविदुषी डॉ. लीना रस्तोगी इत्येताभिः अपि समायोजितानि सम्बोधनानि प्रदत्तानि।

सम्मानसमारोहः-

कार्यक्रमे महाराष्ट्रराज्य- संस्कृत- साधना- पुरस्कारेण सम्मानितानां प्रो. कविता होले, डॉ. चन्द्रगुप्त वर्णेकर, श्वेता पवनीकर चेत्येषां, जे. पी. नाईक आदर्श- राज्य- शिक्षक- पुरस्कारेण सम्मानितस्य प्रो. पराग जोशी इत्यस्य च अभिनन्दनं कृतम्। तदनन्तरं सम्पूर्णभारते विश्वविद्यालयस्तरे 'संवार्ता' नामकस्य संस्कृतवार्तापत्रस्य शुभारम्भं कृत्वा तस्य सफलैकवर्षस्य पूर्णतायाः अवसरे 'संवार्ता' सम्पादिका डॉ. रेणुका बोकारे इत्यस्याः विशेषसम्मानः कृतः। कार्यक्रमे संस्कृतभारत्याः विदर्भप्रान्ताध्यक्षः डॉ. मोहन खेडकरः, संस्कृतभारती- विदर्भप्रान्तस्य मन्त्री डॉ. श्रीनिवास वर्णेकरः, नागपुरस्य विभिन्नविद्यालयानां महाविद्यालयानां च संस्कृतशिक्षकाः प्राध्यापकाः च उपस्थिताः आसन्।

सङ्गोष्ठी- उद्घाटनकार्यक्रमस्य अनन्तरं "वैश्विकपरिप्रेक्ष्ये संस्कृतस्य भारतीयज्ञानपरम्परायाश्च स्थानम्" इति विषये सङ्गोष्ठ्याः आयोजनं कृतम्। अस्यां सङ्गोष्ठ्यां नागपुरस्य संस्कृतक्षेत्रस्य अनेकैः विद्वद्भिः स्वविचाराः प्रस्तुताः। अस्मिन् अवसरे डॉ. चन्द्रगुप्त वर्णेकरः, डॉ. मोहन खेडकरः, डॉ. श्रीनिवास वर्णेकरः, श्रद्धा तेलङ्गः, डॉ. विभा क्षीरसागरः, डॉ. वीणा गानू, प्रो. नन्दा पुरी, प्रो. हरेकृष्ण अगस्ती, प्रो. कलापिनी अगस्ती, प्रो. कविता होले तथा डॉ. अरुण पवारः इत्येते स्वविचारान् प्रस्तुतवन्तः। कार्यक्रमस्य सञ्चालनं डॉ. रेणुका करन्दीकर इत्यनया कृतम् आभारप्रदर्शनं च विस्तारसेवा- निदेशकेन प्रो. पराग जोशी इत्यनेन कृतम्।

"संस्कृत- कथामञ्जरी" {१७}**॥द्वात्रिंशत्पुत्तलिकासिंहासनम्॥****"रक्षोभीतिवारणं नाम****एकादशोपाख्यानम्" (२)**

तस्मिन् समये राक्षसः समागत्यः प्रहसितवदनं पुरुषं दृष्ट्वा विस्मितस्तं वदति-

भो महासत्त्व अत्र शिलायां प्रतिदिनं यः उपविशति, स मदागमनात् पूर्वमेव म्रियते। त्वं पुनः महाधैर्यसम्पन्नः प्रहसितवदनो दृश्यसे। यस्य मरणकालः समायाति, तस्येन्द्रियाणि ग्लानिं प्राप्नुवन्ति; त्वं पुनरधिकं कान्तिं प्राप्य प्रहससि। तर्हि कथय को भवान् इति। राजा भणति- मया परार्थमेतच्छरीरं दीयते स्वेच्छया, अतो न मे क्वापि ग्लानिः; यद् भवतु, किमनेन विचारेण तव? त्वमात्मनः समीहितं कुरु। तदा राक्षसेन स्वमनसि विचारितम्- अहो! साधुरयं, यः आत्मनः सुखभोगेच्छां विहाय परदुःखेन दुःखी भूत्वा अत्र एति। एवं विचार्य स राजानमब्रवीत्- भो महापुरुष! त्वं सर्वस्यार्तिहरो गुरुः, यतः त्वं

विश्वस्यार्तिं परिहरसि। परार्थं शरीरं प्रयच्छतस्तवैव एतच्छरीरं श्लाघ्यम्। भो महासत्त्व! अनेनैव परोपकारेण त्वं सर्वाः सम्पदाः प्राप्नोषि। एवं भणित्वा पुनः राजानमब्रवीत्- भो महासत्त्व! तवाहं तुष्टोऽस्मि वरं वृणीष्व। राज्ञोक्तं- भो राक्षस! त्वं यदि मम प्रसन्नोऽसि, तर्हिद्य प्रभृति मनुष्यभक्षणं परित्यज। अन्यमपि मया अभिधीयमानमुपदेशं शृणु। तथा च-

"यथा भवज्जीवितमात्मनः प्रियं,**तथा परेषामपि जीवितं प्रियम्।****निरीक्ष्यते जीवितमात्मनो यथा,****तथा परेषामपि रक्ष जीवितम्॥"**

राज्ञा इति निरूपितः राक्षसः तदाप्रभृति जीवमारणं तयाज। राजा च स्वनगरीं प्रत्यागतु। इमां कथां कथयित्वा पुत्तलिका भोजराजं प्रति अब्रवीत्- त्वयि एवं परोपकार-दयादयः गुणाः विद्यन्ते चेत्, तर्हि अस्मिन् सिंहासने समुपविश। राजा तूष्णीमासीत्।

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर
पुणे, महाराष्ट्रम्**गण्डकपारीण-छात्रेभ्यः समाशवास-सम्भावना;**
समीपस्थ-परीक्षाकेन्द्राणां व्यवस्थापनाय वाल्मीकि-
नगर-विधायकेन शिक्षामन्त्रिणः पुरतः कृतं निवेदनम्**हिमसंस्कृतवार्ता: राघव नाथ झा**

गण्डकनद्याः परतीरे विद्यमानेभ्यः चतुर्भ्यः प्रखण्डेभ्यः समागतानां विद्यार्थिनां सुदूर-परीक्षाकेन्द्रेभ्यो जायमानां महतीं समस्यां संवीक्ष्य वाल्मीकिनगर-विधानसभा-क्षेत्रस्य माननीयेन विधायकेन सुरेन्द्रप्रसादकुशवाहमहाभागेन महती पहलः कृता। तैः बिहार-सर्वकारस्य शिक्षामन्त्रिणं साक्षात्कृत्य छात्र-सौकर्यार्थं तेषां परिसरे एव परीक्षाकेन्द्राणां स्थापनाविनिश्चयाय सानुरोधं प्रार्थितम्।

दूरस्थ-केन्द्राणां कारणेन**विद्यार्थिभ्यः अशेष-क्लेशः**

गण्डकपारीण-परिसरेभ्यो बहवः छात्राः विविधासु परीक्षासु प्रविशन्ति। परञ्च परीक्षाकेन्द्राणां दूरतया तेभ्यो दीर्घतरायाः यात्रायाः कष्टमनुभवनीयं भवति। ग्रामीण-क्षेत्रेभ्यः प्रस्थितानां विद्यार्थिनां कृते समये परीक्षाभवनं सम्प्राप्तुं महती चुनौती सम्पद्यते। नदी-तरणस्य, दुर्गम-मार्गाणां, सीमित-वाहन-सुविधानां च कारणात् छात्रैः सह तेषाम् अभिभावकानामपि अत्यधिकः कालः धनव्ययश्च विधीयते। परीक्षायाः काले छात्राणां सुरक्षा-विषयमधिकृत्यापि कुलानि निरन्तरम् उद्दिग्गानि

भवन्ति। शिक्षामन्त्रिणं प्रति केन्द्र-प्रत्यासत्तये अभ्यर्थना विधायक-सुरेन्द्रप्रसादकुशवाहवर्येण शिक्षामन्त्रिणः समक्षं विद्यार्थिनां व्यथां प्रस्तौता गण्डकपारीण-क्षेत्राणां भौगोलिकीं विषम-परिवहन-स्थितिं चावधाय परीक्षाकेन्द्र-निर्धारणाय साग्रहं निवेदितम्।

विधायकमहोदयेन प्रतिपादितं यत् विद्यार्थिभ्यः परीक्षा-हेतोः अनवश्यको दीर्घा यात्रा मा भूयात्, तदर्थं सर्वविधाः यत्नाः विधीयन्ते। तैः आशा प्रकटीकृता यत् शिक्षाविभागः विद्यार्थिनाम् अभिभावकानां च सौविध्यम् अनुमन्य अस्यां याचनायां सकारात्मकं निर्णयं विधास्यति।

विद्यार्थिभ्यः पालकेभ्यश्च महद्-उपशमः

यदि गण्डकपारीण-क्षेत्राणां निकटे परीक्षाकेन्द्राणि व्यवस्थाप्यन्ते, तर्हि विद्यार्थिनः समयपालन-पूर्वकं परीक्षास्थलं प्राप्स्यन्ति। अनेन सहैव गमनागमने जायमानः वित्तीयभारः, परीक्षादिने समुत्पद्यमाना मानसिकी व्याकुलता चापि लघूभवेताम्।

स्थानीय-धरातले विधायकस्येयं पहलः छात्र-हितैषिणी अभिभावक-पक्षपातिनी च महनीया लोककल्याणमयी चेष्टा मन्यते

हिमसंस्कृतवार्ता: ईदरधीरजः**वार्तासंवादः**

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं व्याहरामि। नमस्ते काव्ये! अङ्गारक-ग्रहे 'क्युरियोसिटी' यन्त्रेण विचित्राः गर्ताः दृष्टाः। तेषां कारणं वैज्ञानिकानाम् अज्ञातम्।

काव्या- सत्यम्, अन्तरिक्षवार्ता सर्वदा कुतूहल-जननी भवति। अन्या वार्ता अपि विचित्रा। एकस्मिन् पुरातने १९३७ तमे वर्षे निर्मिते चित्रे एकेन जनेन दूरवाणी-सदृशं वस्तु हस्ते धृतं दृष्टम्। सः समययात्री इति जनैः कल्पितम्!

नन्दिनी- अहह, पुरातनचित्रेषु जनाः यत्किमपि कल्पयन्ति! किन्तु तृतीयवार्तायां मङ्गोलिया-देशस्य राष्ट्रपतिना एकस्मिन् कार्यक्रमे कञ्चुकम् अपसार्य शत-किलोग्राम-परिमितः भारः शयित्वा उत्थापितः!

काव्या- अहो, सः नेता तु अतीव-बलशाली! अन्या भीतिकरी वार्ता मिशिगन्-राज्ये श्रुता। तत्र केनचित् दान-विपण्यां वास्तविकं मानव-कपालम् एव दत्तम्! तत् कपालं परीक्षणार्थम् आरक्षकैः एफ.बी.आई. संस्थायै प्रेषितम्।

नन्दिनी- कपालस्य दानम्? अति-भयानकम् इदम्! अस्तु, अद्यतनी विचित्रा वार्ता समाप्ता। पुनर्मेलिष्यामः, धन्यवादः।

सायं चायं पिबाम्यहम्

प्रथममिलने तस्याश्चायपाने रतोऽभवम्। परं क्व नु विच्छेदोऽयं चायपानं स्मराम्यहम्।१।
व्यावहारिकभावेन चायपाने न्वहं गतः। साऽचिन्तयदहं तावदनुनयं विना मतः।२।
चायपानसुखं प्राप्तं नीलाभगगनातले। मन्दशीतानिले तावन्धुरस्मृतिस्ङ्कले।३।
श्यामपत्रं बाष्पायितं दुग्धदेहं मनीहरम्। मधुरोष्णं विस्किट्मित्रं सायं चायं पिबाम्यहम्।४।
चमत्कारे ह संलापे चायपाने रतोऽभवम्। विनोदयति तद्वत् हृदयं मुदितञ्चु शम्।५।
प्रदोषसमये पातुं यद्भवामि त्वदन्तिके चायपानस्य मोदेन रमेऽहं प्रीतिसंगमे।६।
सानन्दं बन्धुवृन्दे नु चायपानं प्रवर्तते। उत्सवस्य च माधुर्यं मनश्चापि प्रमुद्यते।७।
अल्पोष्णचायपानेऽत्र प्रेयसी प्रणयी स्वसा। नृत्यन्ति सुहृदस्सर्वे सङ्गीते मग्नमानसाः।८।
मित्रैस्सह प्रलापेषु हास्योल्लासयुतेषु च चायपानस्य माधुर्यं सदैव वर्धितञ्च नः।९।
चायपात्रं करे धृत्वा भावयेऽहं पुरातनान् स्मृतिमार्गाश्च तान् सर्वान् मित्रबान्धवसंयुतान्।१०।
स्नेहसञ्चारकं तप्तं चषकान्तसुशोभितम् हृदयस्य नु सन्तापं शमयत्येव सत्वरम्।११।
जीवनस्य च संघर्षाः क्षणं दूरे गता इव चायपानप्रमोदेन शान्तिं विन्दाम्यहं यतः।१२।
रचयिता - आचार्यः डा. रुरुकुमारमहापात्रः
राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः